КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГИ

С. НААМАТОВ АТЫНДАГЫ НАРЫН МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ

ПЕДАГОГИКА, ТАРЫХ ЖАНА ОКУТУУНУН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ КАФЕДРАСЫ

МАКУЛДАШЫЛДЫ	**БЕКИТЕМИН**
Окуу бөлүмүнүн башчысы	Академиялык иштер боюнча проректору
_____________ Ж.Ж.Усубалиева	_______________ К.О.Омурова
"_5_" _09_______ 2025 г.	"____" ___________ 2025 г.

ЖУМУШЧУ ПРОГРАММА

«КЫРГЫЗСТАНДЫН ТАРЫХЫ» ДИСЦИПЛИНАСЫ БОЮНЧА

Нарын -2025

Жумушчу программаны түзгөн
т.и.к., профессордун м.а. ________________ Эсеналиева Г.О

“Педагогика, тарых жана окутуунун технологиялары кафедрасынын» «__3__» ____09____ 2025 жылдын №___2___ протоколу менен жактырылды.

Кафедра башчысы п.и.к, доцент________________ Э.О. Бектурова

НББПнын жетекчиси, п.и.к., доцент ______________ Э.О. Бектурова

Педагогика факультетинин «__4__» ____09____ 2025 жылдын №___2___ протоколу менен жактырылды.

Декан,
т.и.к, профессордун м.а. ___________________ Г.О. Эсеналиева

1. АННОТАЦИЯ

«Кыргызстандын тарыхы» дисциплинасы **550700 – «Педагогика»** багытынын **««Башталгыч билим берүү»,** профилинин **550400 – «Социалдык-экономикалык билим берүү»** багытынын **«Тарых», 550200 – «Физика-математикалык билим берүү»** багытынын **««Информатика, математика», 550100 – «Табигый илимдик билим берүү»** багытынын **«Биология»** профилдеринин окуу планында гуманитардык, социалдык жана экономикалык циклдын негизги бөлүгүндө (коду: Б.1.1.3) орун алган. Аны окутууга бөлүнгөн саттардын жалпы саны – 120, аудиториялык саттар – 64, анын ичинде дарс – 32, семинардык сабак – 32 саатты түзөт. Ал эми 56 саат студенттин өз алдынча ишине ажыратылган. Баары биригип 4 кредитти түзөт. Курс 4-семестрде окутулат. Дисциплинанын кредиттердеги (экзамендик бирдиктердеги) өлчөмү, аудиториялык жана өз алдынча иштөөгө бөлүнгөн саттарын көрсөтүү менен 1-таблицада келтирилген.

1. Дисциплинанын жалпы эмгек сыйымдуулугу

Түрмөгү жана коду	Семестри	Эмгек сыйымдуулугу (кредити)	Бардыгы (сааттарда)	Аудиториялык иштин көлөмү (саат)			СӨИ	Аттестациялоо формасы
				Дарс	Прак. сабак	Лаб. иш		
Стд кц. Б.1.1.3	4	4	120	32	32	-	64	экзамен

Кыскача мазмуну: «Кыргызстандын тарыхы» окуу дисциплинасы Кыргызстандын бардык окуу жайларында милдеттүү түрдө окутула турган дисциплина.

«Кыргызстандын тарыхы» студенттердин изденүүчүлүк тарыхый ойломун, сүйлөө маданиятын, алган билимин жашоо менен айкалыштыра билүүсүнө, дүйнө таанымын кенейтүүгө студентти өз мекенин сүйүүгө, улуттар аралык ынтымакка, улуттук ан-сезимин түшүнүүгө, өз элинин жана башка элдердин маданиятын сыйлоого, өз тарыхын жана дүйнө элдеринин тарыхын барктоого үйрөтөт.

Кыргызстандын тарыхы дүйнөлүк тарыхтын бир бөлүгү болуп саналат. Жалпы тарыхый онүгүштүн хронологиясын сактоо менен кыргыздардын жайгашкан аймагына, социалдык-экономикалык, коомдук өнүгүшүнө, менталитетине аны курчап турган коншу этностор мамлекеттерге жана башка факторлорго жараша бүткүл дүйнөлүк тарыхтан айырмаланган өзгөчөлүктөргө ээ.

2. ДИСЦИПЛИНАНЫНЫН МАКСАТЫ ЖАНА МИЛДЕТТЕРИ

Курстун максаты – Кыргыз элинин жашоосундагы тарыхый окуялар жана процесстер, алардын себептери, дүйнөнүн жалпы мыйзамдуулугу жана агымдары менен болгон байланышы, кыргыз элинин коншу элдер жана мамлекеттер менен болгон мамилелери. Улуттук мамлекеттүүлүктүн жана маданияттын өнүгүшү, тарыхый инсандардын коомдук-саясий ишмердүүлүгүн окутуу болуп эсептелет.

Курстун милдеттери

Предметтин милдеттери:

- кыргыздардын тарыхый тамырларын табуу, биздин ата-бабалардын жашоо образын жана тарыхын түшүндүрүү;
- кыргыз элинин калыптанышынын жана өнүгүшү тарыхынын, мамлекеттүүлүгүнүн жана өзүнчөлүгүнүн негизги кылымдарын, этаптарын жана доорлорун тактоо; - кыргыз элинин чыгаан инсандарынын тарыхый ишмердүүлүгү менен таанышуу;
- кыргыздардын коңшу элдер менен болгон өз ара мамилелерин жана өз ара байланыштарын изилдөө;

- Борбордук Азия элдеринин тарыхында кыргыз элинин ордун жана ролун аныктоо; социалдык багытка негизделген өнүккөн коомго Кыргызстандын ийгиликтүү кошулуусунда анын өнүгүүсүнүн тарыхый тенденцияларын жана стратегиялык багыттарын түшүндүрүү.

***Окутуучулук*:**

- Студенттерге «Кыргызстан тарыхы» боюнча тиешелүү деңгээлде билим берүү, студенттердин тарыхка болгон кызыгуусун арттырып билим деңгээлин жогорулатуу;
- Кыргыздардын тарыхый тамырларын табуу, биздин ата-бабалардын жашоо образын жана тарыхын тушундуруу
- Кыргыз элинин калыптануу жана өнугуу тарыхынын, мамлекеттуулугунун негизги этаптарын жана доорлорун тактоо.
- Кыргыз элинин чыгаан инсандарынын тарыхый ишмердуулугу менен таанышуу
- Кыргыздардын коншу элдер менен болгон өз ара мамлилелерин жана өз ара байланыштарын изилдөө.
- Борбордук азия элдеринин тарыхында кыргыз элинин ордун жана ролун аныктоо

Өнүктүрүүчүлүк:

- Тарыхый өнүгүүгө карата илимий негиздүү (обьективдүү) көз карашты калыптандыруу, кыргыз элинин басып өткөн жолун, тарыхын илимий булактардын негизинде терең үйрөнүү, Кыргыз тарыхы дүйнөлүк тарыхтын бир бөлүгү экендигин аныктоо, түшүндүрүү;
- Тарыхый процесстердин карама-каршылыктарын, көп кырдуулугун, коомдук өнүгүүнүн мыйзам ченемдүүлүктөрүн туура түшүнүүгө, салыштырмалуу ой жүгүртүүгө, тарыхый маалыматтарды сын көз караш менен талдап, илимий булактар менен өз алдынча иштөөгө багыттоо;

Тарбиялык:

- Ата-бабалардын баскан жолун, өткөргөн өтмүшүн урматтоо;
- Тарыхтан, өткөндөн сабак-өрнөк алуу;
- Кыргызстан тарыхы аркылуу атуулдук (инсандык) калыптанууга тарбиялык өрнөк берүү, Ата Мекенди сүйүүнү, мекенчилдик сезимдин бекемделишин тарых сабагы аркылуу калыптандыруу. Студенттерге өлкөдө болуп жаткан коомдук-саясий, социалдык-экономикалык жана руханий өнүгүштөргө баа берүүсүнө жетишүү жана алардагы тарыхый илимий көз караштын калыптанышына көмөктөшүү.

Стратегиялык:

- Өткөнду билуу, тушунуу, талдоо, жалпылоо менен баалоо аркылуу өлкөнун, коомдук келечегин куруучу келечектеги кесипкөй адистерди кыргызстандын тарыхын окутуу, уйрөтуу аркылуу даярдоо.

Окулуп жаткан курстун **пререквзиттеринде** студенттер төмөнкү курстар боюнча көндүмдөрдү жана билимдерди өздөштүргөн болууга тийиш. Алар: Кыргызстандын тарыхы жана дүйнөлүк тарыхтын бардык доорлору, мезгилдери боюнча жана байыркы дүйнөнүн тарыхы, орто кылымдардын тарыхы, жаңы тарых, соңку тарых) менен катар “Жаран таануу” предметтери.

Курстун **постреквизиттери** бул дисциплинаны окугандан кийин студент адистиги боюнча курстук, дипломдук иштерде өз алдынча илимий изилдөөлөрдү, тыянактарды чыгарып, анализдөө жөндөмү калыптанып жана ошондой эле мектептерге барганда алган билимдерин жана көндүмдөрүн практика жүзүндө колдоно алат. Курсту аяктаганда студенттерде: Социалдык инсандык жана жалпы маданий (СИЖЖМ) компетенттүүлүктөр калыптанат.

3. НББПНЫН ТҮЗҮМҮНДӨГҮ ОКУУ ДИСЦИПЛИНАСЫНЫН ОРДУ

«Кыргызстандын тарыхы» дисциплинасы **640200 «Электроэнергетика жана электротехника»**багытынын **«Электроэнергетика жана электротехника»**профилинин окуу планында гуманитардык, социалдык жана экономикалык циклдын негизги бөлүгүндө (коду: Б.1.1.3) орун алган.

Дисциплина студенттерге өткөнду билүү,түшүнүү, талдоо, жалпылоо менен балоо аркылуу өлкөнүн, коомдун келечеги кесипкөй адистерди Кыргызстандын тарыхын окутуу, үйрөтүү аркылуу даярдоо.

Курсту жеткиликтүү өздөштүрүү үчүн студент кыргыз, орус тилдеринин грамматикасы, философия, манастаануу, чет тили курстары боюнча билимдерге, билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болууга тийиш. Ошондой эле ал өз алдынча жазуу жүзүндө тексттерди түзүү билгичтиктери менен көндүмдөрүнө ээ болуусу талап кылынат. Жогорку дисциплиналарды өткөн соң студенттерде калыптандырылууга тийиштүү компетенциялар 2-таблицада көрсөтүлдү.

2-т. Дисциплинаны окуп-үйрөнүүгө чейин студенттерде калыптандырылган компетенциялар

Коду	Дисциплинанын аталышы	Семестри	Эмгек сыйымдуулугу, кредиттерде	Калыптандырылган компетенциянын коду
Б.1.1.1 Б.1.1.2	Кыргыз (орус) тили	1, 2, 3	8	ЖИК-2. ИК-2
Б.2.1.3	Чет тили	2	4	ИК-2
Б.3.5	Философия	2	4	СИЖК-3
Б.3.6	Манастаануу	2	2	АК-4

4. ДИСЦИПЛИНАНЫ ОКУТУУНУН БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАСЫН ӨЗДӨШТҮРҮҮНҮН НАТЫЙЖАЛАРЫ МЕНЕН КАТНАШТЫРЫЛГАН МЕРЧЕМДЕЛГЕН НАТЫЙЖАЛАРЫ

640200 «Электроэнергетика жана электротехника» багытынын боюнча даярдалган бакалавр НББПнын максат-милдеттерине жана ЖКББ МББСда көрсөтүлгөн кесиптик ишмердүүлүктүн милдеттерирне ылайык, социалдык-инсандык жана жалпы маданий (СИЖММ-1) компетенцияга ээ болууга тийиш. “Кыргызстандын тарыхы” окуу дисциплинасын өздөштүрүүнүн натыйжасында калыптандырылуучу компетенция 3-таблицада көрсөтүлгөн.

3-т. Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында калыптандырылуучу компетенциялар

Коду	Компетенциянын мазмуну
СИЖМК-1	Коомдо кабыл алынган моралдык жана укуктук негизде социалдык өз-ара аракеттенишүүгө жөндөмдүү, элге сый, башка маданиятка толеранттуулук жана шериктештик мамилелерди колдоого даярдыкты көрсөтөт

Аталган дисциплинаны окуп-үйрөнүүнүн натыйжасында студенттерде калыптандырылуучу компетенциялар жана алардын түзүүчүлөрү 4-таблицада көрсөтүлгөн.

4-т. Дисциплинаны окуп-үйрөнүп,оздоштуруунун натыйжасында калыптандырылуучу компетенциялары

Коду	Компетенциянын аталышы	Курсту окутуунун жыйынтыгы боюнча кутулуучу натыйжалар
СИЖМК-1	Коомдо кабыл алынган моралдык жана укуктук негизде социалдык өз-ара аракеттенишүүгө жөндөмдүү, элге сый, башка маданиятка толеранттуулук жана шериктештик мамилелерди колдоого даярдыкты көрсөтөт	**Билет:** Кыргыздардын тарыхый тамырларын табууну, кыргыз элинин калыптанышынын жана өнүгүшү тарыхынын, мамлекеттүүлүгүнүн жана өзгөчөлугунун негизиги кылымдарын , этаптарын жана доорлорун тактоону билет. Кыргыз элинин чыгаан инсандарынын тарыхый ишмердуулугун билет. Кыргыздардын коншу элдер менен болгон өз ара мамилелерин жана өз ара байланыштарын билет **Аныктай алат**: Борбордук Азия элдеринин тарыхында кыргыз элинин ордун жана ролун аныктай алат. Социалдык багытка негизделген өнүккөн коомго Кыргызстандын ийгиликтүү кошулуусунда анын өнүгүүсүнүн тарыхый тенденцияларын жана стратегиялык багыттарын аныктай алат. Кыргыз элинин чыгаан инсандарынын тарыхый ишмердүүлүгү менен тааныша алат. Кыргыздардын коншу элдер менен болгон өз ара мамилелерин жана өз ара байлагыштарын изилдей алат. Борбордук Азия элдеринин тарыхында кыргыз элинин ордун жана ролун аныктай алат. **Ээ болот:** тарыхый процесстердин карама-каршылыктарын, көп кырдуулугун, коомдук өнүгүүнүн мыйзам ченемдүүлүктөрүн туура түшүнүүгө, салыштырмалуу ой жүгүртүүгө, тарыхый маалыматтарды сын көз караш менен талдап, илимий булактар менен өз алдынча иштөө жөндөмдүүлүгүнө ээ болот.

Дисциплинаны өздөштүрүү аяктаган соң студенттер ар бир компетенциялар боюнча конкреттүү күтүлүүчү натыйжаларга жетүүлөрү тийиш. Ар бир күтүлүүчү натыйжа конкреттүү көндүмдөрдү билүүнү, колдоно билүүнү, аларга ээ болууну камтыйт.

5. ОКУУ ДИСЦИПЛИНАСЫНЫН МАЗМУНУ ЖАНА ТҮЗҮМҮ

«Кыргызстандын тарыхы» дисциплинасы боюнча дарстарды, практикалык сабактарды өтүү жана студенттин өз алдынча иштөөсү каралган. Окутуунун бардык формалары боюнча студенттер менен байланышта иштөөгө жана студенттердин өз алдынча иштөөсүнө сааттар бөлүнүп көрсөтүлгөн дисциплинанын көлөмү.

5.1. Окуу дисциплинасынын көлөмү жана окуу ишинин түрлөрү

Окуу ишинин түрү	Саattардын көлөмү
Максималдуу окуу жүгү (бардыгы)	120
Милдеттүү аудиториялык окуу жүгү (бардыгы)	64
Анын ичинде:	
Дарстар	32
Практикалык сабактар	32

Студенттин өз алдынча иши (бардыгы)	56
Анын ичинде:	
практикалык сабактарга тапшырмаларды даярдоо	30
жүзачарларды (презентацияларды), рефераттарды, баяндамаларды, билдирүүлөрдү даярдоо	16
модулдук текшерүүлөргө, зачетко даярдануу	10
Жыйынтыктоочу аттестация: экзамен	

5.2. Окуу дисциплинасынын бөлүмдөрүнүн мазмуну.

Курска мүнөздөмө

“Кыргызстан тарыхы”- дүйнө тарыхынын курамдык бөлүгү болуп эсептелет, ал мезгилдик жана мейкиндик өлчөмү боюнча эң узак кеңири көрсөткүчтөргө ээ. Кыргызстандын тарыхы негизинен алганда шарттуу түрдө кыргыз элинин тарыхынан жана азыркы Кыргызстандын аймагынын тарыхынан турат. Бирок, ар бирин өзүнчө кароого жол берилбейт. Анткени кыргыз эли дүйнөдөгү эң байыркы элдердин бири экендиги баарына белгилүү, кыргыздар өз тарыхында эң байыркы доорлордон азыркы учурга чейин жигердүү тарыхый жолду басып өтүп, көчмөндөр цивлизациясынын өкүлү катары дүйнөлүк тарыхый өнүгүүгө, дүйнөлүк цивлизацияга омоктуу таасир тийгизип, зор салым кошкон. Кыргыз элинин тарыхы көптөгөн дүйнө элдеринин жана Азиянын кең мейкининин тагдыры, тарыхы менен тыгыз байланышта. Ал эми азыркы Кыргызстандын аймагы кыргыз ээлеген аймактардын бир гана болуп эсептелет. Кыргызстандын тарыхы жеке эле азыркы Ата-Журтубуздун аймагы менен чектелбестен кыйла зор Азия мейкининин тарыхын камтыйт, ал эми мезгили жагынан чектелбестен тарых башаты эң байыркы көөнө учурларга кетет. Кыргызстан тарыхынын негизги, орчундуу маселелери жана милдеттери окутулуп, кыргыз тарыхынын негизги булактары боюнча маалыматтар, түшүнүктөр берилет. Учурдагы кыргыздар жөнүндө маалыматтар, дүйнөнүн түрдүү өлкөлөрүндөгү жашаган кыргыздар, алардын тарыхый тамырлары жана өбөлгө-себептери боюнча маалыматтар камтылат. Курстун коом тануу илиминдеги алган орду, эң негизгиси улуттук аң сезимдин калыптануусундагы маани-маңызына көңүл бурулат. Кыргызстандын тарыхы лекциялык жана семинардык сабак түрүндө өткөрүлөт.

Лекцияларда студенттер Кыргызстандын тарыхынан: Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхынын негизги этаптары жана доорлору, археологиялык, этнологиялык, көркөм, фолькулордук, картографиялык, жазуу булактары, советтик, чет өлкөлүк, ата мекендик, падышалык жана башка мезгилдердин тарыхнаамасы, Кыргызстандын аймагындагы таш жана коло кылымдары, Кыргызстан аймагындагы байыркы көчмөндөр, Кыргызстан Түрк кагандыктарынын курамында, Кыргызстан аймагындагы X-XIIкк.мамлекеттер, Кыргыздар моңгол чапкыны жана моголдор доорунда, Кыргызстандын Кокон хандыгы жана Россиянын курамындагы мезгили, Кыргызстандын Совет доорундагы мезгили жана Кыргызстандын эгемендүү республика болуп жарыяланышынан азыркы мезгилге чейинки тарыхы боюнча түшүнүк алышат.

Семинардык сабактарда студенттер Кыргызстандын тарыхы боюнча оор жана проблемалуу темаларды талкуулашат жана ал боюнча кошумча маалыматтарды издеп, өз көз караштарын ойлорун билдиришет.

Студенттердин өз алдынча иштеринде темалар боюнча кошумча адабияттардын, окумуштуулардын эмгектеринин негизинде докладдарды, рефереттарды аткарышат.

Дисциплинанын мазмунун чагылдыруучу, окуу иштеринин түрлөрү боюнча түзүмдөлгөн жана окуу планына ылайык алардын көлөмдөрүн көрсөткөн тематикалык план берилген. Студенттерден мына ошол мазмунду толук өлчөмдө өздөштүрүү талап кылынат.

«Кыргызстандын тарыхы » дисциплинасы боюнча окуу-тематикалык планы

№	Темалардын аталышы	жалпы сааты	Аудиториялык сабактар		СӨИ (СРС) сааты	Баа-лоо упайы
			Лекция	практ-к саат/ семинар		
1	**Кириш сөз. Кыргызстан тарыхы - дүйнөлүк тарыхтын бир бөлүгү. Кыргызстан байыркы доордо**		2	2		
2	**Кыргызстан Түрк кагандыктарынын курамында**		2	2		
3	**Байыркы кыргыздардын Энесайдагы мамлекетинин түзүлүшү жана өнүгүшү VI-XII кк.**		2	2		
4	**Кыргызстан аймагындагы XII-XV-кк мамлекеттер. Чыңгыз хандын басып алуучулук жортуулдары. Кыргызстан чыңгызийлердин башкаруу мезгилинде**		2	2		
5	**Кыргызстан XVI - XVIII кылымдын ортосуна чейинки мезгилде. Этностук процесстер жана Теңир-Тоодо кыргыз элинин калыптанышы**		2	2		
6	**Кыргызстан Кокон хандыгынын мезгилинде**		2	2		
7	**Кыргызстандын Россияга кошулушу (1855-1876-жж.)**		2	2		
8	**Россия падышачылыгыгын колониялык саясаты. Кыргызстандагы улуттук - боштондук күрөш**		2	2		
9	**Кыргызстанда совет бийлигинин орношу**		2	2		
10	**Кыргызстан XX кылымдын 20-30 жылдарында**		2	2		
11	**Кыргыз советтик улуттук мамлекеттинини түзүлүшү жана өнүгүшү. Тоталитардык режимдин күчөшү.**		2	2		
12	**Кыргызстан Улуу Ата- Мекендик согуш жылдарында. 1941-1945-жж.**		2	2		
13	**Кыргызстан согуштан кийинки жылдарда 1945-1960-жж.**		2	2		
14	**Кыргызстандын коомдук-саясий жана социалдык-экономикалык өнүгүшү. 1961-1985-**		2	2		

	жж.					
15	**Кыргызстан «кайра куруу» жылдарында. 1985-1990-жж.**		2	2		
16	**Эгемендүү Кыргызстандын жаралышы жана калыптанышы**		2	2		
Баардык аудиториялык сабактар			**32 с.**	**32 с.**		
Жалпы сабак боюнча			**64**			

Лекциялык курстун тематикалык мазмуну

№	Темалардын аталышы	Мазмуну
1	**Кириш сөз. Кыргызстан тарыхы - дүйнөлүк тарыхтын бир бөлүгү. Кыргызстан байыркы доордо**	Тарых илим катары. Ата-Мекен тарыхы – дүйнөлүк тарыхтын бир бөлүгү. Тарыхты изилдөөнүн принциптери. Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхынын негизги этаптары, доорлору, булактары. Кыргызстан дүйнөлүк тарыхый процессте. Кыргыз Республикасы тууралуу жалпы маалымат. Тарыхый процесстин өзгөчөлүктөрү. Ата Мекен тарыхын окутуу жаштарды мекенчилдикке жана патриоттуулукка тарбиялоонун негизги каражаты. Кыргызстан аймагындагы таш доору. Таш куралдары. Саламат булак комплекси. Тосордогу адам турган жай. Ак Чуңкур үңкүрүндөгү сүрөттөр. Саймалуу-Таштагы аскага чегилген сүрөт галереясы. Алгачкы жамаатык түзүлүштүн бузула башташы. Коло доорундагы Андрон жана Чуст маданияттары. Ош турак жайы. Алгачкы диний ишенимдер. Сактар байыркы дүйнө тарыхында. Алардын жайгашуусу, чарбачылыгы, коомдук түзүлүшү жана аскер иши. Сактардын перс падышалары менен күрөшү. Александр Македонскийдин басып алууларына каршы күрөшү. Сак урууларынын материалдык маданияты. Усундардын мамлекеттик жана коомдук түзүлүшү. Кытай менен союздаш болуусу. Усундардын чарбачылыгы жана материалдык маданияты. Давань мамлекетинин чарбачылыгы, шаарлары жана коомдук түзүлүшү. Кытайлыктардын Ферганага жасаган жортуулдары. Кыргыздар Хунну империясынын курамында. Хунндардын коомдук түзүлүшү, чарбачылыгы жана материалдык маданияты. "Кыргыз" этнониминин биринчи эскерилиши.
2	**Кыргызстан Түрк кагандыктарынын курамында**	Байыркы түрктөр. Түрктөрдүн келип чыгышы жөнүндөгү уламыш. Түрк мамлекетинин түзүлүшү. Орто Азияны басып алуу. Жети-Суудагы Согдиалык колониялар. Иранга жана Константинополго Маниахтын элчиликтери. Земарх кагандын ордосунда Улуу жибек жолу үчүн күрөш. Түрктөрдүн Европадагы басып алуулары. Түрк каганатынын кулашы. Теңир-Тоо түрктөрү. Батыш Түрк кагандыгынын жогорулашы. Чжань-Цзяндын саякаты. Түрктөр Орто-Азиянын мейкин талааларында. Ич ара чыр-чатактар. Батыш Түрк кагандыгынын кулашы. Чыгыш-Түрк каганатынын кайтадан калыбына келиши. Түргөштөрдүн мамлекети. Төргөштөр арабдар менен күрөштүн башында. Карлук уруулары. Арабдардын кытайлыктар менен 751-ж. Атлахтагы салгылашуусу. Карлук мамлекети.
3	**Байыркы кыргыздардын Энесайдагы мамлекетинин**	Энесай кыргыздарынын этностук жана саясий тарыхынын негизги этаптары. Тарыхый булактар энесай кыргыздары жөнүндө. Энесайдагы Кыргыз мамлекетинин башкаруу түзүмү, калкы, аскери.

	түзүлүшү жана өнүгүшү VI-XII кк.	Комплекстүү чарбанын өнүгүшү: дыйканчылык, мал чарбасы, тоо-кен иштетүү, аңчылык, балыкчылык. Кол өнөрчүлүк. Кыргыз соода жолу. Социалдык түзүлүшү. Кыргыздардын материалдык жана руханий маданияты. Руна жазуулары. Барс-бек – ажо. Түрктөр менен согушуу жана жеңилүү. Барс-бекке эпитафия. Кыргыздардын уйгурларга каршы карлуктар менен күрөшүүсү. Уйгур кагандыгын кыйратуу. Кыргыздардын Улуу дөөлөтү. Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн эң жогорулаган мезгили IX-X кк. В.В. Бартольд “Улуу кыргыз дөөлөтү” жөнүндө. Анын кыска мезгилге жашагандыгынын себептери. XI XII кк. Энесайдагы Кем-Кемжиут, Алтайдагы Кыргыз княжестволору.Кыргыздардын мамлекетинин кулашы.
4	**Кыргызстан аймагындагы XII-XV-кк мамлекеттер. Чынгыз хандын басып алуучулук жортуулдары. Кыргызстан чынгызийлердин башкаруу мезгилинде**	Караханий династиясынын пайда болушу. Ислам. Каганаттын чек арасынын кеңейиши. Ферганаы жана Мавераннахрды басып алуу. Күч-кубаттуулуктун туу чокусуна жетиши. Ич-ара согуш. Мамлекетти экиге бөлүү. Державанын начарлашы. Махмуд Кашгари. Жусуп Баласагын. Караханид доорунун маанилүү тарыхый эстеликтери: Бурана, Таш-Рабат, Өзгөн тарыхый-архитектуралык комплекси, Шах-Фазиль мавзолейи. Каракытай мамлекети. Наймандар. Кучлук ханзаада. Чынгыз хандын ооматынын өйдөлөшү. Монголдордун Эне-Сай жана Теңир-Тоо кыргыздарын басып алышы. Кыргыздар Чагатай улусунда. Теңир-Тоого монгол жана жаңы түрк урууларын массалык көчүп келиши. Жергиликтүү түрк урууларынын кадыр-баркынын көтөрүлүшү. 1269-ж. Таластагы курултай жана Хайду мамлекетинин түзүлүшү. Хайду мамлекетинин кулашы. Шаарлардын жана айылдардын жакырланышы. Моголистан мамлекетинин чек арасы. Дуулаттардын гегемониясы. Исламды кабыл алуу, Мавераннахрга жортуулдар. "Баткак салгылашуусу”. Моголдордун жеңилиши. Ич ара чыр-чатактар. Моголистан Тимурдун жортуулуна каршы күрөштө. Кыргыздардын ал күрөшкө катышуусу. Кыргыздардын Теңир-Тоого журт которушу.. Кыргыздардын саясий жактан чыңалышы.

5	**Кыргызстан XVI - XVIII кылымдын ортосуна чейинки мезгилде. Этностук процесстер жана Теңир-Тоодо кыргыз элинин калыптанышы**	"Кыргыз" термини. Кыргыз элинин калыптануусунун негизги этаптары. Кыргыз элинин этногенези боюнча окумуштуулардын көз караштары. Энесай, Алтай, Теңир-Тоо кыргыздарынын катнашы. Кыргыздардын Теңир-Тоодогу жергиликтүү урууларды бириктириши. Кыргыз элинин Тенир-Тоодо калыптанышы. Бул маселенин 1956-ж. СССР ИА жана Кыргыз ССРинин ИАнын атайын бириккен сессиясында каралышы. 1994-ж. “Кыргыздар жана Борбордук Азиядагы байыркы доордогу жана орто кылымдардагы этногенетикалык, этномаданий процесстер” аттуу эл аралык илимий конференциянын чечимдери. Кыргыздардын этногенези . Борбордук Азиядагы саясий өзгөрүү. Захириддин Бабурдун өзбектер менен күрөшү. Кыргыздардын көз каранды эмес саясий бирикмеси. Ахмед-хан. Султан-Халил. Кыргыздардын XV-XVI кк. уруулук түзүлүшү. Мухаммед Кыргыздын ишмердүүлүгү. XVI к. кыргыздардын мамлекеттиксаясий биригүүсү. Могол хандарынын кыргыздарга каршы жортуулдары. Шейбаниддер жана Аштарханиддер менен күрөш. Кыргыздар Жуңгар хандыгынын курамында. Кыргыздардын калмактар менен күрөшү жана анын "Манас" эпосунда чагылдырылышы. Жуңгар хандыгынын кыйрашы жана Кытай менен алгачкы байланыштар. Кытайга жиберилген кыргыз элчилери. Цинь агрессиясына сокку уруу. Чыгыш-Түркстандагы элдик-боштондук күрөшкө кыргыздардын катышуусу. Россия менен байланыш түзүү. Россияга жиберилген биринчи кыргыз элчилиги. Атаке бий. XIX-к. биринчи чейрегинде орус-кыргыз элчиликтерин бири-бирине жиберүү Мал чарбачылыгы. Дыйканчылык. Аңчылык. Алмашуу жана соода. Кыргыз коомунун социалдык түзүлүшү: бийлер, манаптар, букаралар. Материалдык маданият: турак жай, , кийим-кече, тамак-аш. Кол өнөрчүлүк. Руханий маданияты: элдик оозеки чыгармачылык, “Манас” эпосу. Каада-салт, ырым-жырым, ишенимдер.Исламдын кыргыздардын арасында таралышы (XVI к.). Элдик ойчул-гуманисттер – Асан-кайгы, Толубай-сынчы, Санчы-сынчы. Заманчылар – Калыгул, Арстанбек Буйлаш уулу (революцияга чейин эле ырларын жазган), Молдо Кылыч,Молдо Нияз.
6	**Кыргызстан Кокон хандыгынын мезгилинде**	Кокон хандыгынын түзүлүшү. Кубат-бий кыргыздардын башчысы. Кыргызстанды басып алуунун этаптары. Тайлак баатыр. Хандыктын эзүүсү астында. Административдик башкаруу жана социалдык-экономикалык абал. Кокондуктардын

		салык саясаты. Кыргыз уруу башчыларынын хандыктагы орду. Алымбек жана Курманжан датка.. Кыргыздардын Кокон хандыгына каршы 1873-1876-жж. көтөрүлүшү. Исхак Асан уулу (Пулатхан).
7	**Кыргызстандын Россияга кошулушу (1855-1876-жж.)**	XIXк. кыргыз урууларынын абалы. Ормон хандын кыргыз урууларын бириктирүүсү. Ысык-Көл кыргыздарынын Россия империясына кошулуусу. Боромбай-бий. Чүй жана Кемин кыргыздарынын орус букаралыгын кабыл алышы. Теңир-Тоо кыргыздарынын каршылыгы. Үмөтаалы Ормон уулу. Россиянын Кокон хандыгын каратып алуусу. Шабдан Жантай уулу. Скобелев менен жолугушуу. Курманжан датканын Кыргызстандын Россияга кошулуусундагы ролу. Россия империясына кошулуунун тарыхый мааниси.
8	**Россия падышачылыгыгын колониялык саясаты. Кыргызстандагы улуттук - боштондук күрөш**	Падышачылыктын колониялык саясаты. Кыргызстандагы административдик реформалар. Падышачылыктын орус дыйкандарын Кыргызстандын аймагына көчүрүү саясаты. Дунган качкындарынын келиши. Кыргыздардын чөйрөсүндө патриархалдык-феодалдык мамилелердин бузулуусу. Букара калктын абалынын начарлашы. Салык саясатынын күчөтүлүшү жана жерлерди келгин дыйкандарга тартып алуу. Анжиян көтөрүлүшү. Көтөрүлүштүн жеңилишинин себептери. Мадали Дукчи Эшен. Зияддин Максым уулу. 1916-ж. улуттук боштондук көтөрүлүшү. Көтөрүлүштүн себептери, шылтоосу, жүрүшү, натыйжалары. Кыргызстандын түндүгүндөгү көтөрүлүштүн өзгөчөлүктөрү. Мөкүш Шабдан уулу. Канат хан. Көтөрүлүштүн тарыхый мааниси. Көтөрүлүш жөнүндөгү азыркы көз караштар.
9	**Кыргызстанда совет бийлигинин орношу**	Петроградда , Ташкентте куралдуу көтөрүлүштүн жеңиши, Советтердин алгачкы декреттери. Кыргызстандын аймагында совет бийлигинин алгач Кызыл-Кыя, Сүлүктү шаарларында орнотулушу. Кыргызстандын түндүгүндө Советтердин большевиктештирилиши. А.И. Иваницын, Г.И. Швец Базарный, Х. Хасанов, К. Сарыкулаков жана башкалар. Пишпек, Нарын, Пржевальск уезддеринде совет бийлигин орнотуудагы кыйынчылыктар. Түркстан АССРинин жарыяланышы. Совет бийлигинин Кыргызстандын аймактарында орнотулушу, өзгөчөлүктөрү
10	**Кыргызстан XX кылымдын 20-30 жылдарында**	Жарандык согуш. Я.Н. Логвиненко. Кыргызстан аймагындагы басмачылык кыймылы: себептери, максаттары, жетекчилери. М.В. Фрунзе. Совет бийлигинин алгачкы мезгилиндеги социалдык-экономикалык өзгөрүүлөр. 1916-жылдагы көтөрүлүштүн качкындарына жардам. Жер маселесин чечүүнүн Кыргызстандагы өзгөчөлүктөрү. Коллективдүү чарбалардын түзүлүшү.

		Индустриялаштырууда “Интергельпо” кооперативинин ролу.
11	**Кыргыз советтик улуттук мамлекеттинини түзүлүшү жана өнүгүшү. Тоталитардык режимдин күчөшү.**	Өз алдынча кыргыз мамлекетин уюштуруу демилгелери. Тоолуу Кыргыз автономиялык областын түзүү боюнча аракеттер. Абдыкерим Сыдыков, И. Арабаев. Орто Азия улуттук мамлекеттерге бөлүнүүсү (1924-ж.). Кара- Кыргыз автономиялык облусу болуп жарыяланышы. А. Орозбеков. КАОнун КАССР болуп түзүлүшү. Ж. Абдрахманов, К. Тыныстанов. Кыргызстандагы 20-жылдардагы жер-суу реформаларынын ишке ашырылышы жана мааниси. КАССРдин Кыргыз ССРи болуп түзүлүшүнүн шарттары. (1936ж.). Б. Исакеев, И. Айдарбеков. 30-жыдардагы башкаруунун административдик методдорунун күчөтүлүшү. Анын обүективдүү жана субүективдүү факторлору. Массалык репрессиялар. репрессия. Ата-Бейит.
12	**Кыргызстан Улуу Ата-Мекендик согуш жылдарында. 1941-1945-жж.**	Улуу Ата Мекендик согушта кыргызстандыктардын көрсөткөн эрдиктери. Генерал Панфилов, Д. Шопоков, Ч. Түлөбердиев, И. Таранчиев, Д. Асанов, К. Үсөнбеков жана башкалар. Кыргызстандыктардын фронтко жалпы элдик жардамы. Согуш мезгилиндеги Кыргызстандын өнөр -жайы жана айыл чарбасы. Согуш мезгилиндеги Кыргызстандагы илим жана маданият. Улуу Ата Мекендик согуштагы жеңиштин тарыхый мааниси
13	**Кыргызстан согуштан кийинки жылдарда 1945-1960-жж.**	Кыргызстандын тынчтык өндүрүшүнө өтүүдөгү кыйынчылыктар. Өнөр-жай, транспорт жана энергетиканын өнүгүшү. Айыл чарбасын, өнөр-жайын калыбына келтирүү, мамлекеттик колдоо.Сталинден кийин өлкөнү демократизациялаштыруу. Н.С. Хрущев. Кыргызстандагы коомдук-саясий турмуш. Коомдогу демократиялык өзгөрүүлөр. И. Раззаковдун мамлекеттик ишмердүүлүгү (1950-1961жж.). Билим, илим, маданият жана искусство. Кыргыз искусствосунун жана адабиятынын Москвадагы декадасы (октябрь 1958 ж.).
14	**Кыргызстандын коомдук-саясий жана социалдык-экономикалык өнүгүшү. 1961-1985-жж.**	Кыргызстандагы коомдун демократиянышы. Т.Усубалиевдин мамлекеттик ишмердүүлүгү. Экономикадагы өкмөттүк реформалар:оор өнөр жайынын, энергетика тармагынын өнүгүүсү (Токтогул ж.б. ГЭСтер), жеңил өнөр жайдагы өзгөрүүлөр. Айыл чарбасындагы кыйынчылыктар. Жалпы өлкөнүн экономикасынын өнүгүшүндөгү кетирилген кемчиликтер. “Сенектик” мезгили. “Өнүккөн социализм”. Партиялык бюрократизмдин, буйрукчул-

		административдик башкаруунун күч алышы.
15	**Кыргызстан «кайра куруу» жылдарында. 1985-1990-жж.**	Саясий, экономикалык жана социалдык кризистин алгачкы белгилери. Анын ичкми жана тышкы факторлору. А. Масалиев. Коомдун бардык чөйрөлөрүндө кайра куруунун зарылдыгы. СССРдин ыдырай башташы. 1990-жылдагы Ош окуясы жана анын сабактары. Кыргыз ССР Жогорку Советинин кезексиз сессиясы. А.А. Акаевдин Президенттик бийликке келүүсү.
16	**Эгемендүү Кыргызстандын жаралышы жана калыптанышы**	1991-жылдагы август айындагы ГКЧПнын иш аракеттери, анын Кыргызстанга тийгизген таасири. СССРдин жоюлушу. Суверендүү Кыргыз Республикасы болуп жарыяланышы. Кыргыз Республикасынын экономикалык жана саясий маселелери. Эгемен мамлекеттеги өзгөрүүлөр, реформалар. Кыргыз Республикасынын жаңы Конституциясы. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик символикалары. Мамлекеттик бийликтин үч бутакка бөлүнүшү. Демократиялык түзүлүш. Жаңы көп партиялуу уюмдардын пайда болушу. Коомдук бирикмелер. Өкмөттүк эмес уюмдар. Өткөөл мезгилдеги айыл - чарбасынын жана өнөр жайынын экономикалык абалы. Экономикалык саясаттагы реформалардын ишке ашышы. Менчиктештирүүнүн жүрүшү. Калктын социалдык абалы. Жакырчылыктын күчөшү. Калктын ички жана тышкы эмгек миграциялары. Кыргызстандын учурдагы социалдык-экономикалык абалы.

Семинардык сабактын мазмуну

№	Темалар	Аткаруунун туру жана тапшырмалар	Сааты
1	Кыргызстан байыркы мезгилде. Байыркы уруу союздары жана алгачкы мамлекет. Байыркы кыргыздар жөнүндө алгачкы маалыматтар. “Кыргыз” этноними жөнүндө. Кыргызстан аймагындагы байыркы көчмөндөр (Сактар, хуннулар, усундар). Даванъ жана Кангы мамлекеттери	**Максаты:** • Борбордук Азиядагы жана Тянь-Шандагы антропогенездин өзгөчөлүктөрүн аныктоо; • Кыргызстандагы таш доорун археологиялык табылгалар менен далилдөө; • Андронов жана Чуст маданияттарын талдоо жана салыштыруу; • Ош кыштагы Чуст маданиятынын маданий-идеологиялык борбору болгондугун далилдөө; • Сактардын усун цивилизациясы менен таанышуу менен алардын тарыхтагы ордун аныкоо; • Кыргыздардын хунндар менен болгон мамилесин талдоо; • Даван мамлекетинин коомдук түзүлүшүн жана чарбачылыгын анализдөө;	**2**

Аткаруунун түрү: топтор менен иштөө, **“Кластер”** түзүү, тарыхый булактар жана карта менен иштөө **«Инсерт»**

Адабияттар:

1. История Киргизской ССР с древнейших времен до наших дней. В 5-ти т. – Фрунзе, 1984
2. История Кыргызстана с древнейших времен до конца XIX в. – Б., 1996
3. История Отечества: люди, идеи, решения. – М., 199
4. Кыргызы и Кыргызстан: опыт нового исторического осмысления. – Б., 199
5. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
6. Солтоноев Б. Кызыл кыргыз тарыхы. Кн.1,2. – Б., 1993
7. Абетеков А.К., Баруздин Ю.Д. Сако-усуньские памятники Таласской долины //Археологические памятники Таласской долины. – Фрунзе, 1963
8. Аманбаева – Б., Дэвлет Э. Петроглифы Сулайман-Тоо //Новое о древнем и средневековом Кыргызстане. – Б., 1999
9. Брыкина Г.А. Юго-Западная Фергана в первой половине I тыс.н.э. – М., 1982
10. Вайнберг Б.И., Ставинский Б.Я. История и культура Средней Азии в древности. – М., 199
11. Горбунова Н.Г. Фергана по сведениям античных авторов //История и культура народов Средней Азии. – М., 197
12. Гумилев Л.Н. Хунны. – М., 199
13. Древняя и ранняя средневековая культура Кыргызстана. – Фрунзе, 1967
14. Заднепровский Ю.А. Ошское поселение. К истории Ферганы в эпоху поздней бронзы. – Б., 199
15. История Кыргызстана с древнейших времен до конца XIX в, – Б., 1996
16. Страницы истории и материальной культуры Киргизстана. – Фрунзе, 1975

17. http://www.kyrgyz.ru Кыргыз тарыхына арналган сайт
18. http://www.allkg.info Кыргызстан жөнүндө маалымат сайт
19. http://kk.wikipedia.org

<table>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Кыргызстан түрк кагандыктарынын курамында</td><td>Максаты:
• Байыркы түрктөр, алардын келип чыгышы жөнүндөгү булактар менен таанышуу;
• Түрк каганатынын жиктелишин жана Батыш түрк каганатынын тышкы саясатын аныктоо;
• Түргөштөр жана карлуктар мамлекетиинин саясатын талдоо;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: Тема боюнча слайд даярдоо жана аны презентациялоо. "Эки бөлүктүү күндөлүк", "Инсерт", карта жана контр менен иштөө
Адабияттар:
1. Арабо-персидские источники о тюркских народах. – Фрунзе, 1973
2. Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
1. Баласагунский Юсуф. Благодатное знание/пер.С.Иванова. – М., 1983
2. Бартольд В. В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997
3. Бартольд В.В., Избранные труды по истории кыргызов и Кыргызстана. – Б., 1996
4. Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т. 1, Алматы,1998
5. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
6. www.bizdin.kg
7. www.manas.cc
8. http://kk.wikipedia.org
9. http://ru.wikipedia.org</td></tr>
<tr><td>3</td><td>Эне-Сайдагы Кыргыз мамлекети</td><td>Максаты:
• Энесай кыргыздарынын үрп-адаты, каада салттары мамлекеттик түзүлүшү менен таанышуу;
• VIII-IX кк. чектериндеги Борбордук Азиядагы саясий-коомдук абалды аныктоо;
• Кыргыз кагандыгынын ички жана тышкы саясатынын негизинде Улуу Кыргыз Дөөлөтүнүн түзүлгөнүн талдоо;
• Улуу Кыргыз Дөөлөтүнүн саясий-коомдук түзүлүшүн мүнөздөө менен, дөөлөттүн тарыхтагы ордун баалоо;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: Улуу Кыргыз дөөлөтү ээлеп алган жерлер түшүрүлгөн картаны даярдоо Топтор менен иштөө, "Венндин диаграммасы", "Балык методу"
Адабияттар:
1. Акмолдоева Ш.Б. Древнекыргызская модель мира (на материалах эпоса «Манас»). – Б., 1996
2. Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
3. Бартольд В.В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997
4. Бейшембиев Э.И. др. Введение в историю кыргызской государственности. – Б., 1994
5. Восточные авторы о кыргызах /сост. Караев Б. – Б., 1994
6. Газиев А. Барсбек кыргыздардын каганы. – Б., 19
7. Малявкин А.Г. Уйгурские государства в IX - XII вв. Новосибирск, 198
8. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004</td></tr>
</table>

9. Худяков Ю.С. Енисейские кыргызы. Новосибирск, 1983
10. Худяков Ю.С. Кыргызы на Енисее. Новосибирск,1986
11. Худяков Ю.С. Кыргызы на просторах Азии. – Б., 1993
12. Чоротегин Т. Этнические ситуации в тюркских регионах Центральной Азии домонгольского времени. – Б., 1995
13. Газиев А. Барсбек кыргыздардын каганы. – Б., 1993
14. http://kk.wikipedia.org

4	Кыргызстан аймагын-дагы X-XII кк. Мамлекеттер. Кыргызстан моңголдор-дун доорунда (Чагатай улусу, Хайду мамлекети). Моголстан жана Амир Тимирдин мамлекеттери	**Максаты:** ● Караханийлер каганатынын пайда болушун кагандыктын коомдук түзүлүшү жана башкаруу системасын талдоо; ● Каганаттын ички жана тышкы саясатын аныктоо; ● Караханийлер доорундагы маданият жана алардын өзгөчөлүктөрүн тактоо; ● Чыңгыз хандын империясынын негизделишин, Эне-Сай кыргыздарынын моңголдорго баш ийишин аныктоо; ● Хайду хан жана анын реформаларынын маанисин талдоо; ● Моголстан мамлекетинин пайда болушу жана анын ички жана тышкы саясатын талдоо; ● Амир Темирдин мамлекетининин түзүлүшү жана кыргыздардын бул мамлекеттеги ролун аныктоо;	**2**

Аткаруунун түрү: Караханийлер каганатынын бөлүнүшүнүн себеби жана натыйжалары **"Дарак методу", «Венндин диаграммасы»** методу менен иштөө

Адабияттар:

1. Бартольд В. Избранные труды по истории кыргызов и Кыргызстана. – Б., 1996
2. Бартольд В.В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997
3. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия //Соч. Т.3. – М., 1963
4. Восточные авторы о кыргызах / сост. Караев О. – Б., 1994
5. Джуманалиев Т. Политическая история Кыргызстана XIII - XV вв. – Б., 2001
6. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. – М., 1993
7. Источники по средневековой истории Кыргызстан и сопредельных областей Средней Азии и Центральной Азии. – Б., 1991
8. Караев О. Чагатайский улус. Государство Хайду. Моголистан. – Б., 1994
9. Караев О. История Караханидского каганата (X в. – начало XIII вв.). – Фрунзе, 1983
10. Киргизия при Караханидах. – Фрунзе, 1989
11. Кыргыз республикасынын тарыхы. – Б., 2000
12. Кычанов Е.И. Жизнь Темучина, думавшего покорить мир. – Б., 1991
13. Кляшторный С.Г., Савинов Д.Г. Степные империи Евразии. СП– Б., 1994
14. Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. М.-– Л., 1951
15. Материалы по истории киргизов и Киргизии. Вып.1. – М., 1969
16. Новое о древнем и средневековом Кыргызстане. – Б., 1999
17. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
18. Хрестоматия по средневековой истории Кыргызстана (XIII - XVIII вв.) /сост. Джуманалиев Т., – Б., 1996
19. Пиков Г. Кидани. Новосибирск, 198
20. Эралиев З. Жусуп Баласагын. – Б., 200

<table>
<tr><td colspan="4">
21. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koom
22. www.bizdin.kg
23. www.manas.cc
24. http://kk.wikipedia.org
25. http://ru.wikipedia.org
</td></tr>
<tr><td>5</td><td>Кыргыздарын XVI-XVIII кк. коңшу элдер менен болгон алакалары
Этникалык процесстер жана Теңир-Тоодо кыргыз элинин калыптанышынын аякташы</td><td>Максаты:
● Кыргыз элинин этносттук процесстери боюнча уламыштарды окумуштуулардын көз караштарын талдоо;
● “Кыргыз” этнониминин келип чыгышы жана анын маанисин тактоо;
● Кыргыз элинин калыптанышын Тянь-Шанда калыптанышын аныктоо;
● Мухаммед Кыргыздын саясий ишмердигине баа берүү менен алардын монголдорго каршы күрөшүн тактоо;
● Кыргыздардын калмактарга каршы казак, өзбектер менен болгон күрөшүн талдоо;
● Кыргыз-казак чабыштарын, алгачкы орус-кыргыз алакаларын аныктоо;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">
Аткаруунун түрү: Топтор менен иштөө, презентация жасоо, "Үч баскычтуу интервью" , тема боюнча схема, сүрөттөрдү даярдоо“Мүмкүнчүлүк веери”, “Идеялар дөгөлөгү” методдору
Адабияттар:
1. Абрамзон С.М. Киргизы и их этногенетические и историко-культурные связи. – Л., 1971; – Б., 1990
2. Бактыгулов Дж.С, Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
3. Вопросы этнической истории кыргызского народа. – Фрунзе, 1989
4. Дебец Г.Ф. Проблемы происхождения киргизского народа в свете антропологических данных //Труды кыргызской археолого-этнографической экспедиции. Т. 1., – М., 1956
5. Ибраимов А. Кыргызы и их генофонд. – Б., 1992
6. Иванов П.П. Очерки истории Средней Азии (XVI - сер.XIX вв.). – М., 1958
7. Кыргызы: Этногенетические и этнокультурные процессы в древности и средневековье в Центральной Азии. – Б., 1996
8. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
9. Петров К.И. Очерк происхождения киргизского народа. – Фрунзе, 1963
10. Плоских В.М. Первые киргизско-русские посольские связи (1784-1827 гг.). – Фрунзе, 1970
11. Сапаралиев Д.Б. Взаимоотношения кыргызского народа с русским и соседними народами в XVIII в.– Б., 1995
12.
13. Табышалиев С.Т. Происхождение кыргызского народа. – Фрунзе, 1991
14. Этносоциальные процессы в Кыргызстане. – М., 1994
</td></tr>
<tr><td>6</td><td>Кыргыздар Кокон хандыгынын курамын-да</td><td>Максаты:
● Кокон хандыгынын түзүлүшүн жана кыргыздардын хандык менен болгон мамилесин аныктоо;
● Кыргыз элинин Кокон хандыгына каршы күрөшүн талдоо;</td><td>2</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: “Дарак методу, “Эмне үчүн техникасы”, “Диспут”
слайддарды презентациялоо, схема, сүрөттөрдү даярдоо.
Адабияттар:
1. Иванов П.П. Очерки истории Средней Азии (XVI - сер.XIX вв.). – М., 1958
2. История кыргызов и Кыргызстана. – Б., 2000
3. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
4. Плоских В.М. Киргизы и Кокандское ханство. Фрунзе,1977
5. Сапаралиев Д.Б. Этнополитическая история Оша и его окрестностей с XVIII до середины XIX в. – Б., 1999
6. Сооданбеков С.С. Общественный и государственный строй Кокандского ханства. – Б., 2000
7. Усенбаев К.У. Общественно-экономические отношения киргизов в период господства Кокандского ханства. – Фрунзе, 1961
8. Хасанов А.Х. Народные движения в Киргизии в период Кокандского ханства. – М., 1977</td></tr>
<tr><td>7</td><td>Кыргызстандын Россияга каратылышы</td><td>Максаты:
• 1840-1850-жж. Кыргызстандын түндүгүндөгү саясий кырдаалды аныктоо;
• Кыргызстандын түндүгүн Россиянын каратып алышынын жолдоруна талдоо жүргүзүү
• XIX к. 60-70-жж. Түштүк Кыргызстандагы коомдук-саясий абалды аныктоо;
• Кокон хандыгынын жоюулушун жана Россиянын Кыргызстандын түштүгүн каратуудагы өзгөчөлүктөрүнө талдоо жүргүзүү;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: «Балык диаграмма» ыкмасы, “Эмне үчүн” техникасы” , “Мээ чабуулу”
Адабияттар:
1. Байтур А. Кыргыз тарыхынын лекциялары. 1-2-китеп. – Б., 1992
2. Джамгерчинов Б. Присоединение Киргизии к России. – М., 1959
3. Кененсариев Т. Кыргызстандын Орусияга каратылышы. – Б., 1998
4. Кыргызы и Кыргызстан; опыт нового исторического осмысления. – Б., 1994
5. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
6. Усенбаев К.У. Прогрессивное значение присоединения Киргизии к России. – Фрунзе, 1957
7. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
8. www.bizdin.kg
9. www.manas.cc
10. http://kk.wikipedia.org
11. http://ru.wikipedia.org</td></tr>
<tr><td>8</td><td>Россия падышачылыгынын колониялык саясаты. Кыргызстандагы улуттук-боштондук көтөрүлүш</td><td>Максаты:
• Анжиян көтөрүлүшүнүн себептерин, жүрүшүн, жыйынтыгын аныктоо;
• 1916-ж. улуттук боштондук көтөрүлүшүнүн себептерин, жүрүшүн, жыйынтыгын азыркы көз караш менен талдоо жүргүзүү;</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: Доклад даярдоо, топтор менен талкуу, топтордогу презентация.
“Дискуссия”
Адабияттар:
1. Байтур А. Кыргыз тарыхынын лекциялары. 1-2-китеп. – Б., 1992</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="4">2. Восстание 1916 г. в Средней Азии и Казахстане. Сб.док. – М., 1960
3. Восстание кыргызов и казахов в 1916 г. – Б., 1993
4. Усенбаев К.У. 1916 г.: героические и трагические страницы, – Б., 1997
5. Касымбеков Т. Баскын. Т-7., Кыргын. Т-8., Б.,2009.
6. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
7. www.bizdin.kg
8. www.manas.cc
9. http://kk.wikipedia.org
10. http://ru.wikipedia.org</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Кыргызстанда совет бийлигинин орношу</td><td>Максаты:
• Кыргызстандын аймагында совет бийлигинин алгач Кызыл-Кыя, Сүлүктү шаарларында орнотулушу.
• Кыргызстандын түндүгүндө Советтердин большевиктештирилиши. А.И. Иваницын, Г.И. Швец Базарный, Х. Хасанов, К. Сарыкулаков жана башкалар.
• Пишпек, Нарын, Пржевальск уезддеринде совет бийлигин орнотуудагы кыйынчылыктар. Түркстан АССРинин жарыяланышы.
• Совет бийлигинин Кыргызстандын аймактарында орнотулушу, өзгөчөлүктөрү</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: “Кластер”, “Вендин диаграммасы” методдору
Адабияттар:
1. Акунов А. Государственное управление Кыргызстана в транзитный период. – Б., 1999
2. Джунушалиев С. Суверенный Кыргызстан: проблемы традиции и стабильности. – Б., 2000
3. История Кыргызстана. XX век. – Б., 1998
4. Койчуев Т., Постсоветская Центральная Азия: состояние, поиски, пути, возможности, – Алматы, 1994
5. Кыргызы и Кыргызстан: опыт нового исторического осмысления. – Б., 1994
6. Ожукеева Т.О. XX век: возрождение национальной государственности в Кыргызстане. – Б., 1993
7. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004</td></tr>
<tr><td>11</td><td>Улуттук Кыргыз Совет мамлекетинин түзүлүшү жана өнүгүшү.
Тоталитардык режимдин күчөшү.</td><td>Максаты:
• Өз алдынча кыргыз мамлекетин түзүүнүнүн шарттарын жана зарылчылыгын аныктоо;
• Кара-Кыргыз АО түзүлүшүнүн тарыхый маанисин жана аны түзүүдөгү инсандардын ролун талдоо;
• Кыргызстандагы репрессия жана анын кесепеттерин тактоо;</td><td>2</td></tr>
</table>

Аткаруунун түрү: Рефарат даярдоо, топтордо талкуу жүргүзүү, презентация

Адабияттар:

1. 1937 год в Кыргызстане. – Б., 1991
2. Абдрахманов Ю. 1916 г. Дневники. Письма Сталину. Фрунзе,1991
3. Бейшембиев Э., Джунушалиев Д., Мокрынин В., Плоских В. Введение в историю кыргызской государственности. – Б., 1994
4. Джуманалиев А. Политическая история Кыргызстана. – Б., 2002
5. К вопросу государственного строительства Советского Киргизстана 1924-1937гг. – Фрунзе, 1974
6. Курманов 3. Политическая борьба в Кыргызстане: 20-е годы. – Б., 1997
7. Малабаев Дж. История государственности кыргызов. – Б., 1997
8. Нурбеков К.Н., Государственно-правовое строительство Советского Кыргызстана. – Фрунзе, 1981
9. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
10. У истоков кыргызской национальной государственности. – Б., 1997
11. Аттокуров С.А. История индустриального развития Киргизии (1917-1937). – Фрунзе, 1965
12. Хелимская Р. Тайны Чон-Таша. – Б., 1994
13. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
14. www.bizdin.kg
15. www.manas.cc
16. http://kk.wikipedia.org
17. http://ru.wikipedia.org

12	Кыргызстан Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында (1941-1950 жж.)	**Максаты:** • Улуу Ата Мекендик согушта кыргызстандыктардын көрсөткөн эрдиктерин талдоо; • Согуш мезгилиндеги Кыргызстандын өнөр жайы жана айыл чарбасын аныктоо; • Кыргызстандын адабият жана искусствосундагы Улуу Ата Мекендик согуштун сүрөттөлүшүн белгилөө менен талдоо; • Кыргызстандын тынчтык мезгилинде өнүгүүсүн, кыйынчылыктарын аныктоо;	

Аткаруунун түрү: **«Инсерт»,** доклад даярдоо, топтор менен талкуу, топтордогу презентация

Адабияттар:

1. Бактыгулов Дж.С, Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
2. Их подвиг будет жить в веках. – Фрунзе,1985
3. Керимбаев С.К. Воины Киргизстана на фронтах Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. – Фрунзе,1985
4. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
5. Султаналиев Б. Кыргызстанцы в Великой Отечественной войне. – Фрунзе, 1977
6. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
7. www.bizdin.kg
8. www.manas.cc
9. http://kk.wikipedia.org
10. http://ru.wikipedia.org

<table>
<tr><td>13</td><td>Кыргызстан 1950-1961-жж.</td><td>Максаты:
● Кыргызстандын валюнтаристтик реформалар мезгилиндеги өнүгүүсүн аныктоо;
● И.Раззаковдун ишмердүүлүгүнө талдоо жүргүзүү;
● Билим, илим, маданият жана искусствогу жетишкендиктер менен таанышуу;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: Топтор менен иштөө, “Зигзаг” методу
Адабияттар:
1. Афанасьев В.Г., Смирнов Г.Л. Урок дает история. – М., 1989
2. Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
3. Зубков Е.Ю. Опыт и уроки незавершенных поворотов 1956 и 1965 гг. //Страницы истории советского общества. Факты, проблемы, люди. – М., 1989
4. Койчуев Т., Мокрынин В., Плоских В. Кыргызы и их предки; нетрадиционный взгляд на историю и современность. – Б., 1994
5. Медведев Р. Н.Хрущев: политическая биография. – М., 1990
6. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
7. Страницы истории советского общества. Акты, проблемы, люди. – М., 1989
8. Токтогонов С. Становление и развитие социалистической культуры Советского Киргизстана (1918-1958), Фрунзе,1972</td></tr>
<tr><td>14</td><td>Кыргызстан(1961-1985 жж.)</td><td>Максаты:
● Өнөр жайындагы өзгөрүүүлөрдү, жана кемчиликтерди аныктоо;
● Айыл чарбасындагы өсүштөр жана кыйынчылыктарды талдоо;</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="4">Аткаруунун түрү: Рефераттарды топтордо талкуу жүргүзүү, презентация
Адабияттар:
1. Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К, История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999
2. Кыргызы и Кыргызстан: опыт нового исторического осмысления. – Б., 1994
3. Механизм торможения: истоки действия, пути преодоления. – М., 1988
4. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
5. Осмонов О.Ж. Кыргызстандын айылынын социалдык турмушу (1966-1985). – Б., 1993
6. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
7. www.bizdin.kg
8. www.manas.cc
9. http://kk.wikipedia.org
10. http://ru.wikipedia.org</td></tr>
<tr><td>15</td><td>Кыргызстан Советтер Союзундагы кайра куруу мезгилинде (1985-1990-жж.)</td><td>Максаты:
● Коомдун өнүгүүсүндөгү кайра куруунун зарылдыгы, кыйынчылыктар, кемчиликтерди аныктоо;
● 1990-жылдагы Ош окуясы жана анын сабактары талдоо;</td><td>1</td></tr>
</table>

Аткаруунун түрү: **“Кластер”, “Вендин диаграммасы”** методдору

Адабияттар:

1. Акунов А. Государственное управление Кыргызстана в транзитный период. – Б., 1999
2. Джунушалиев С. Суверенный Кыргызстан: проблемы традиции и стабильности. – Б., 2000
3. Жумалиев К., Ожукеева Т. XXI век: институт президентства в Кыргызской Республике. – Б., 1998
4. История Кыргызстана. XX век. – Б., 1998
5. Койчуев Т., Постсоветская Центральная Азия: состояние, поиски, пути, возможности, – Алматы, 1994
6. Кыргызы и Кыргызстан: опыт нового исторического осмысления. – Б., 1994
7. Ожукеева Т.О. XX век: возрождение национальной государственности в Кыргызстане. – Б., 1993
8. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004
9. Элебаева А.Б., Джусупбеков А.К., Омуралиев Н.А. Ошский межнациональный конфликт: социологический анализ. – Б., 1991
10. Эркебаев А. 1990 год: приход к власти А.Акаева. – Б., 1997

16	Эгемен Кыргызстан-дын калыптанышы. Коомдук – саясий өнүгүшү	**Максаты:** • 1991-жылдагы август айындагы ГКЧПнын иш аракеттери, анын Кыргызстанга тийгизген таасирин талдоо; • Суверендүү Кыргыз Республикасынын жарыяланышы, себептери, маанисин аныктоо; • Кыргыз Республикасынын жаңы Конституциясы боюнча мамлекеттик түзүлүштүн айырмачылыктарын тактоо; • Кыргыз Республикасынын маданият тармагындагы жүргүзүлгөн реформалар жана алардын ишке ашырылышын талдоо; • Билим берүү маданият тармагындагы жетишкендиктер менен кемчиликтерди аныктоо; • Кыргыз Республикасынын тышкы саясаты, эл аралык масштабдагы укуктарын аныктоо; • Кыргыз Республикасынын эл аралык уюмдар менен болгон байланыштарын талдоо; • 2002-ж. Аксы окуясынын себептерин аныктоо; • 2005-ж. 24-мартындагы элдик толкундоолорду, 2010-жылдагы 7-апрелдеги экинчи элдик революциялардын окшоштуктарын, өзгөчөлүктөрүн жана кемчиликтерин талдоо; • Кыргыз элинин чет өлкөлөрдө жашап калышынын себептерин аныктоо; • Кытайда, Түркияда, КМШда жашаган кыргыздардын социалдык-экономикалык жана маданий абалы менен таанышуу;	**1**

Аткаруунун түрү: Рефератты топтор боюнча талкуу жүргүзүү

Адабияттар:

1. Акаев А.А. Размышления на судьбоносном этапе. – Б., 1994
2. Акаев А.А., Кыргызская государственность и народный эпос «Манас». – Б., 2002

3. Акмолдоева Ш.Б., Древнекыргызская модель мира (на материалах эпоса «Манас»). – Б., 1996
4. Баласагунский Юсуф. Благодатное знание. /Пер. С.Иванова. – М., 1983
5. Джунушалиев С. Суверенный Кыргызстан: проблемы традиции и стабильности. – Б., 2000
6. Жумалиев К., Ожукеева Т. XXI век: институт президентства в Кыргызской Республике. – Б., 1998
7. Молдобаев И.Б., Эпос «Манас» – историко-культурный памятник кыргызов.– Б., 1995
8. История Кыргызстана. XX век. – Б., 1998
9. Койчуев Т. Постсоветская Центральная Азия: состояние, поиски, пути, возможности. – Алматы,1994
10. Кыргыз республикасынын тарыхы. – Б., 2000
11. Ожукеева Т.О. XX век: возрождение национальной государственности в Кыргызстане. – Б., 1993
12. Осмонов Ө.Ж., Асанканов А. А., История Кыргызстана. – Б., 2000, 2001, 2002, 2004
13. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин парламенттик комиссиясынын төрагасы 2.Д.Садырбаевдин доклады. Абийир соту, Б.:2007.4-б.
14. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин парламенттик комиссиясынын төрагасы Д.Садырбаевдин доклады. Абийир соту, Б.:2007.24-25-б. №082-02-0406 сандагы кылмыш иши,38-том,188-б.
15. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин парламенттик комиссиясынын төрагасы Д.Садырбаевдин доклады. Абийир соту, Б.:2007.7-б.
16. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин парламенттик комиссиясынын төрагасы Д.Садырбаевдин доклады. Абийир соту, Б.:2007.10-11-б.
17. «Агым», гезит, 12.10.2007, М.Ниязов «Бийликте жоопкерчилик болбосо, мамлекет ичтен ирийт».
18. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин парламенттик комиссиясынын төрагасы Д.Садырбаевдин доклады. Абийир соту, Б.:2007.32-б.
19. 2012-жылы 9-марттагы Кыргыз Республикасынын Президенти А.Атамбаевдин “Аксы окуяларын эскерүү күнү” жөнүндөгү” Жарлыгы.
20. Кулов Ф.На перевале.-М.: Время, 2008.-248с. С.181-182.
21. Керимбеоква Н., Коңкобаев К. , Мокрынин В., Плоских В., Шаршеналиев Ж. Кыргызская диасора зарубежом. Б.. 1992.
22. Кыргыздар: Кытайдагы кыргыздардын санжырасы, тарыхы, мурасы жана салты/ Түз. К. Жусупов. 4-китеп. Б., 1997.
23. Курултай народа Кыргызстана. Б., 1996.
24. Маанаев Э., Плоских В. На крыше мира. Ф., 1983.
25. Нурдинов Алмаз. Оогандык кыргыздар. Ош, 1991.
26. Строилов Л. Афгандык кыргыздар / Кыргыздар Кыргыздар: санжыра, тарых, мурас жана салт/ Түз. К. Жусупов. 1-том. Б., 1993. 306-332-бб.
27. Феликс Рокка. Памир жана Алай кыргыздары. Ошондо эле. 348-357-бб.
28. Сариев Т. Шах Кыргызской демократии. –Б.: “Салам”, 2008.-208с.С.20-21.
29. Тюльпановая революция. Материал из Википедии — свободной энциклопедии. А. Князев. Государственный переворот 24 марта 2005 г. в Киргизии. Бишкек, 2007.
30. Исаев К. 2005-жыл Кыргызстандын кайра жаңылануусунун башаты. – Б.: “Шам”, 2005. – 296б. Б.188.
31. Реми Дор Ооган Памирдеги кыргыздар: Тарыхый-этнографиялык баян. Б., 1993.
32. http://www.ca-c.org/datarus/st_09_partii.shtml "Центральная Азия и Кавказ" журналынын сайты. Кыргыз тарыхына тиешелүү маалыматтар, макалалар жарыяланган
33. www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
34. www.bizdin.kg
35. www.manas.cc
36. http://kk.wikipedia.org
37. http://ru.wikipedia.org

Семинардык сабак жалпы:	**32**

Студенттердин өз алдынча иштөөсүнүн мазмуну

Тема1 : Кыргыздар эң байыркы доордон б.з. XII к. чейинки мезгилде

№	Багыттар, каралуучу маселелер	Аткаруучу иштер	Адабияттар
1	1. Борбордук Азиядагы антропогенездин өзгөчөлүктөрү. 2. Коло доорундагы мал багып, дыйканчылык кылган уруулар	Тянь-Шанда адамдын эң эзелки издери. 2.Оштун Сулайман тоосундагы адамдын турак-жайы 3.Саймалуу-Таштагы аскага чегилген сүрөт галереясы	1.История Кыргызстана с древнейших времен до конца XIX в. – Б., 1996 2.Солтоноев Б. Кызыл кыргыз тарыхы. Кн.1,2. – Б., 1993. 3.http://www.kyrgyz.ruКыргыз тарыхына арналган сайт 4.Заднепровский Ю.А. Ошское поселение. К истории Ферганы в эпоху поздней бронзы. – Б., 1997
2	1.Сактар байыркы дүйнө тарыхында. 2.Кыргыздар Хунну империясы-нын курамында 3.Усундар-дын келип чыгышы жана мамлекеттик түзүлүшү	1. Сактар. 2. Хунну империясы 3. Усундар мамлекети	1.Абетеков А.К., Баруздин Ю.Д. Сако-усуньские памятники Таласской долины //Археологические памятники Таласской долины. – Фрунзе, 1963 2.Аманбаева – Б., Дэвлет Э. Петроглифы Сулайман-Тоо //Новое о древнем и средневековом Кыргызстане. – Б., 1999 3.Гумилев Л.Н. Хунны. – М., 1993
3	1.Энесай Кыргыз кагандыгы 2.Ажо Барс бек Ынанчу Алп Билге – Кыргыз каганы 3.Байыркы кыргыз жазуусу жана жазуу эстеликтери (байыркы түрк элдеринин руна сымал жазуусу)	Кыргыздардын Улуу державасы 2.Кыргыздардын Борбордук Азиядагы үстөмдүк үчүн күрөшү. Энесайдагы Кыргыздардын кагандыгы (VI-VII кк.). 3.Тарыхый булактардагы Энесай кыргыздары жөнүндөгү маалыматтар	Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999 2.Бартольд В.В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997 3.Газиев А. Барсбек кыргыздардын каганы. – Б., 1993 4.Малявкин А.Г. Уйгурские государства в IX - XII вв. Новосибирск, 1983

4	1.«Түрк» этноними жөнүндө алгачкы тарыхый жазуу булактарындагы маалыматтар. 2.Батыш Түрк кагандыгы, Түргөш кагандыгы,Карлук кагандыгы	Батыш Түрк кагандыгы 2.Чыгыш Түрк кагандыгы жана Экинчи Чыгыш Түрк кагандыгы 3.Түргөш кагандыгы 4.Карлук кагандыгы	1.Арабо-персидские источники о тюркских народах. – Фрунзе, 1973 2.Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999 3.Бартольд В. В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997 4.www.facebook.com/Kyrgyz 5.Өмүркул Кара уулу. Көөнө түрктөр тарыхы.-Б.,1994. 6. Гумилев Л.Н. Байыркы түрктөр.-Б.,1999
5	1.Карахандар кагандыгы. 2.Байыркы түрк элдеринин маданияты 3.Кара-кытай (кидан), наймандар мамлекеттери.	1. Жусуп Баласагын жана анын “Кутадгу билиг” (Кут алчу билим) чыгармасы 2.Махмуд Кашгари (Барскани) жана анын эмгеги “Дивани лугат-и түрк” (Түрк тилдеринин сөздүгү)	1.Гумилев Л.Н. Древние тюрки. – М., 1993 2.Караев О. История Караханидского каганата (X в. – начало XIII вв.). – Фрунзе, 1983 3.Киргизия при Караханидах. – Фрунзе, 1983 4.Пиков Г. Кидани. Новосибирск, 1989 5.Эралиев З. Жусуп Баласагын. – Б., 2000

Аткаруунун түрү: Рефарат, доклад даярдоо, дискуссия, презентация кылуу. Топтук иштер. Топторр жогоруда көрсөтүлгөн аткарылуучу иштердеги суроолорго жооп беришип презентация кылышат.

РЕФЕРАТ- ар бир студент өзү билген тема боюнча жазылган кыска илимий эмгек. Илимий стилди калыптоодо чоң мааниге ээ, тактыгы, маалыматтарынын арбындыгы, тилинин жеткиликтүүлүгү менен айырмаланууга тийиш. Рефератта илимий маалымат гана камтылбастан, референттин (реферат жазган автордун) темага карата мамилеси чагылдырылып баасы берилет. Реферат референттин өз сөзүнөн турат, анда айрым зарыл деп эсептелген учурларда гана шилтемелер колдонулат жана ал кайдан алынганы (китептин автору, аты, чыккан жери, жылы, бети) көрсөтүлөт. Илимий иштин бул жөнөкөй түрүн ар кандай композициялык планда түзсө болот. Адатта реферат төмөнкүдөй ыраттуулукта түзүлөт:

-кириш бөлүмү - рефераттын темасы, ал тема боюнча жазылган тарыхый булактар жана илимий эмгектер жөнүндө кыска маалымат ж.б.

-рефераттын негизги бөлүгү - тема боюнча кыскача, бирок жеткиликтүү илимий маалымат берүү, баяндалган маалыматтарга карата, анын мааниси тууралуу жыйынтыктар, жалпылоолор жасоо.

Реферата илимий талдоо берүүгө, тарыхый булактардан, илимий эмгектерден өбүрөөк пайдаланууга аракеттенүү керек, ошондой эле ал илимий изилдөөнүн алгачкы усулу болот.

Көлөмү 5-6 же 8-10 бет болсо жетет. Жогорудагы темалар боюнча реферат жазууда жогоруда берилген адабияттарды колдонуп, тарыхый жана археологиялык булактарга көбүрөөк көңүл бөлүү керек. Теманы жазууда салыштырма методду колдонуп өзүңөр жыйынтык чыгарышыңар керек. Жогорудагы берилген суроолорго да көңүл бөлүп, аларга жоопту туура бергиле. Китептен

сөзмө -сөз көчүрүлгөн реферат жараксыз болуп, балыңар төмөн болуп калышы күтүлөт.	
Жалпы	16

Тема 2: Кыргызстан жана кыргыздар монгол чапкыны доорунан – XVIII к. чейин

№	Багыттар, каралуучу маселелер	Аткаруучу иштер	Адабияттар
1	1.XXIII кк. Энесайдагы кыргыздардын иналдыктары жана алардын Чыңгыз ханга баш ийүүсү 2.Хайду хандын мамлекети	1.Чыңгыз хан жана анын империясы 2.Моңгол жапырыгы. Кыргызстан Моңгол империясынын курамында 3.Чагатай улусу	1.Караев О. Чагатайский улус. Государство Хайду. Моголистан. – Б., 3994 2.Кыргыз республикасынын тарыхы. – Б., 2000 3.Кычанов Е.И. Жизнь Темучина, думавшего покорить мир. – Б., 1991 4.Хрестоматия по средневековой истории Кыргызстана (XIII - XVIII вв.) /сост. Джуманалиев Т., – Б., 1996
2	1.Моголстан мамлекети жана кыргыздар 2.Амир Темирдин Моголстанга жортуулдары	1.Мавереннахрдагы Амир Темир бийлиги жана анын империясы 2.Тимурдун (Тамерлан) бийликке келиши жана анын баскынчыл саясаты	1.Бартольд В.В. Кыргыз жана Кыргызстан тарыхы боюнча тандалма эмгектер. – Б., 1997 2.Джуманалиев Т. Политическая история Кыргызстана XIII - XV вв. – Б., 2001 3.Осмонов Ө.Ж., Асанканов А.А., Кыргызстан тарыхы. – Б., 2004 4.Хрестоматия по средневековой истории Кыргызстана (XIII - XVIII вв.) /сост. Джуманалиев Т., – Б., 1996
2	1."Кыргыз" этноними 2.Кыргыз элинин Тянь-Шанда калыптанышы	1.Кыргыз элинин калыптанышынын (этногенезинин) негизги этаптары жана өбөлгөлөрү. 2.«Кыргыз» этнонимин чечмелөөлөр (этимология) жана кыргыз элининин этногенезинин маселелери боюнча учурдагы көз караштар, гипотезалар	1.Мокеев. Кыргызы на Алтая и на Тянь-Шане.-Б.,2010 2.Абрамзон С.М. Киргизы и их этногенетические и историко-культурные связи. – Л., 1971; – Б., 1990 3.Вопросы этнической истории кыргызского народа. – Фрунзе, 1989 4.Дебец Г.Ф. Проблемы происхождения киргизского народа в свете антропологических данных //Труды кыргызской археолого-этнографической экспедиции. Т. 1., – М., 1956 5.Ибраимов А. Кыргызы и их генофонд. – Б., 1992 6.Кыргызы: Этногенетические и этнокультурные процессы в

			древности и средневековье в Центральной Азии. – Б., 1996 7.Петров К.И. Очерк происхождения киргизского народа. – Фрунзе, 1963 8.Табышалиев С.Т. Происхождение кыргызского народа. – Фрунзе, 1991 9.Этносоциальные процессы в Кыргызстане. – М., 1994
3	Алача Ахмад хан Теңир-Тоодогу Кыргыз мамлекетинин башкаруу-чусу	Мухаммед Кыргыз – Теңир-Тоодогу Кыргыз мамлекеттүүлүгүнө негиз салуучу	Петров К.И. Очерк происхождения киргизского народа. – Фрунзе, 1963 2.Табышалиев С.Т. Происхождение кыргызского народа. – Фрунзе, 1991 3.Этносоциальные процессы в Кыргызстане. – М., 1994
4	1.Кыргыздардын калмактар менен күрөшү жана анын "Манас" эпосунда чагылдыры-лышы. 2.Кытайга жиберилген кыргыз элчилери 3.Чыгыш-Түркстандагы элдик-боштондук күрөшкө кыргыздардын катышуусу	1.Кыргыздар Жуңгар баскынчылыгынын мезгилинде 2.XVIII-XIX кк. кыргыз-казак мамилелери. 3.Атаке баатыр, А.Кучаков, Бишкек баатыр, Дөөлөс баатыр, Манап бий, Жарбаң баатыр, Маматкул бий, Жайыл баатыр Жантай хан, Жаңгарач Эшкожо уулу 4.Теңир-Тоолук кыргыздардын Орусия менен алгачкы элчилик байланыштары жана анын тарыхый өбөлгөлөрү	1.Бактыгулов Дж.С., Момбекова Ж.К. История кыргызов и Кыргызстана с древнейших времен до наших дней. – Б., 1999 2.История кыргызов и Кыргызстана. – Б., 2000 3.Кыргызстан - Россия. История взаимоотношений (XVIII - сер.XIX вв.), – Б., 1998 4.Плоских В.М. Первые киргизско-русские посольские связи (1784-1827 гг.). – Фрунзе, 1970 5.Сапаралиев Д.Б. Взаимоотношения кыргызского народа с русским и соседними народами в XVIII в.– Б., 1995

Аткаруунун түрү: Доклад, рефарат, дискуссия

Жогорудагы берилген суроолор боюнча талкуу жүргүзүү

<u>Дискуссиянын формалары дүйнөлүк педагогикалык тажрыйбада</u>

Дүйнөлүк педагогикалык тажрыйбада пикир алмашуунун уюштуруунун бир катар ыкмалары кеңири тараган. Ал турмуштагы дискуссиялардын формаларын элестетет. Аларга төмөндөгүлөр кирет:

— **<u>«тегерек стол» — «тең укукта»</u>** студенттердин анча чоң эмес тобу катышкан аңгемелешүү (адатта 5 адамга жакын). Анда өз ара жана «аудитория менен» (класстын калган бөлүгү) пикир алмашуу жүрөт;

— **<u>«эксперттик топтун жыйыны» — «панелдик дискуссия»</u>** (адатта 4—6 окуучу болуп, төрагасы алдын-ала дайындалат), алгач белгиленген проблема топтун бардык катышуучулары менен талкууланат, андан кийин өз позицияларын класска билдиришет. Мында ар бир студент кыскача маалымат менен чыгат;

— **<u>«форум» — «эксперттик топтун жыйынына»</u>** окшош талкуулоо, анда бул топ «аудитория» (класс) менен пикир алышат;

— **<u>«симпозиум»</u>** — мурункуга салыштырганда ачык эле формалдашкан талкуу, анда катышуучулар, алардын көз караштарын билдирген маалыматтар менен чыгат, андан «аудиториянын» (класстын) суроолоруна жооп берет;

— «дебаттар» — атаандашкан эки: ырастоочу жана төгүндөөчү командадан (топтон) турган, катышуучулардын мурда белгиленген билдирүүлөрүнүн негизинде курулган, ачык эле формалдашкан талкуу. Британ парламентиндеги талкууну элестеткен «британдык дебаттар» мындай талкуунун варианты болуп эсептелет. Талкуу ар бир тараптын өкүлдөрүнүн билдирүүсү менен башталат, андан кийин трибуна, ар бир тарапка кезек боюнча катышуучулардын суроолору жана комментарийлери үчүн берилет; — **«сот жыйыны»** — соттук териштирүүнү элестеткен талкуу (ишти угуу); — **«аквариум техникасы»** — окуу дискуссияларынын ичинен бөлүнүп турган, коллективдүү өз ара алаканы уюштуруунун варианты. Дискуссиянын мындай түрү, адатта карама-каршы мамилени, конфликтини, пикир келишпестикти пайда кылган материалдар менен иштөөдө колдонулат. Процедуралык жактан «аквариум техникасы» төмөндөгүдөй көрүнөт. ***1)*** Проблеманы коюлуп, аны окутуучу группага тааныштырат. 2) Окутуучу группаны майда топторго бөлөт. Алар адатта, тегеректеп отурушат. 3) Окутуучу же катышуучулар топтун пикирин группага билдирүү үчүн өкүл дайындайт. 4) Топторго проблеманы талкуулоо жана бирдиктүү позицияны иштеп чыгуу үчүн анча көп эмес убакыт берилет. 5) Октуучу студенттерди өз топторунда алган көрсөтмөлөргө ылайык, өз топторунун позицияларын билдирүү жана коргоо үчүн, группанын ортосуна топтолууга сунуш кылат. Өкүлдөрдөн башка эч кимдин сүйлөөгө акысы жок, бирок топтун катышуучуларына, кат аркылуу көрсөтмө берүүгө уруксат берилет 6) Окутуучу өкүлдөргө, ошондой эле топторго кеңешүү үчүн тайм-аут алууга уруксат бере алат. 7) Проблеманы топтордун өкүлдөрүнүн ортосундагы «аквариумдук» талкуу мурда белгиленген убакыт аяктаганда, проблеманы чечүүгө жетишилгенде бүтөт. 8) Талкуудан кийин группа боюнча, аны сынчыл талдоо жүргүзүлөт. Дискуссиянын бул варианты көз караашты сунуш кылуу, аларды аргументтештирүү процессине басым жасагандыгы менен кызыктуу. Бардык катышуучулардын аралашуусу, алгачкы топтук талкууда жетишилет, андан ары алар кызыгуу менен көз салып, өз өкүлдөрү менен байланыш түзүп турат. Көңүл борборунда 5-6 эле чыгып сүйлөөчүлөр болот, Ал негизги позицияларды кабылдоого мүмкүнчүлүк берет. Группаны «аквариумдук» аранжировкалоо ыкмасынын өзү топтук психологиялык тренингдерди өтүү практикасынан алынган жана борбордук катышуучулардын — топтун өкүлдөрүнүн жүрүш-турушунун майда-чүйдөсүнө чейин байкоого мүмкүнчүлүк берет. Кийинки талкуу, окутуучуга дискуссиянын мазмундук, ошондой эле, процедуралык учурларын бөлүүгө мүмкүнчүлүк берет. «Аквариум техникасы» студенттерди проблемаларды топтук талкуулоого аралашкандыгын гана күчөтүп, топтук ишке катышуу, биргелешип чечим кабыл алуу көндүмдөрүн өнүктүрөт, ошондой эле, жеке инсандык деңгээлдеги өз ара аракеттенүүлөрдүү анализдөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Тема 3: Кыргызстан XIX к. башынан - XX к. экинчи жарымына чейин

№	Багыттар, каралуучу маселелер	Аткаруучу иштер	Адабияттар
1	Кокон хандыгы-нын негиздели-ши жана өнүгүшү. 2.Кокон хандыгынын баскынчылык саясаты. Кыргыз элинин Кокон хандыгынын эзүүсүнө каршы күрөшү	1.Кубат бий – XVIII к. экинчи жарымындагы кыргыздардын көрүнүктүү башкаруучусу 2.Алымбек датканын бирдиктүү Кыргыз мамлекетин түзүүгө кылган аракети 3.Курманжан датка – Алай ханышасы	1.Плоских В.М. Киргизы и Кокандское ханство. Фрунзе,1977 2.Сапаралиев Д.Б. Этнополитическая история Оша и его окрестностей с XVIII до середины XIX в. – Б., 1999 3.Сооданбеков С.С. Общественный и государственный строй Кокандского ханства. – Б., 2000 4.Усенбаев К.У. Общественно-экономические отношения киргизов в период господства Кокандского

		башкаруучусу 4.Тайлак баатыр – XIX к. биринчи жарымындагы кыргыздардын элдик-боштондук кыймылынын жетекчиси	ханства. – Фрунзе, 1961 5.Хасанов А.Х. Народные движения в Киргизии в период Кокандского ханства. – М., 1977
2	Анжиян көтөрүлүшү 2.1916ж –улуттук боштондук көтөрүлүш	1.Зияддин Максым уулу 2.1916-жылдагы улуттук-боштондук көтөрүлүш. Себеп-өбөлгөлөрү, жүрүшү жана жыйынтыгы.	Байтур А. Кыргыз тарыхынын лекциялары. 1-2-китеп. – Б., 1992 2.Восстание 1916 г. в Средней Азии и Казахстане. Сб.док. – М., 1960 3.Восстание кыргызов и казахов в 1916 г. – Б., 1993 4.Усенбаев К.У. 1916 г.: героические и трагические страницы, – Б., 1997
3	Советтик Кыргыз мамлекет-түүлүгүнүн калыптанышы жана анын өнүгүшүнүн этаптары	1.XX к. 20-30-жж. советтик жана партиялык ишмери 3.Абдыкадыр Орозбеков – XX к. 20-30-жж. мамлекеттик жана саясий ишмери 4.Жусуп Абдрахманов – XX к. 20-30-жж. көрүнүктүү мамлекеттик жана саясий ишмер 5.Касым Тыныстанов – окумуштуу, тилчи, коомдук ишмер 6.Баялы Исакеев – коомдук мамлекеттик ишмер	Абдрахманов Ю. 1916 г. Дневники. Письма Сталину. Фрунзе,1991 2.Бейшембиев Э., Джунушалиев Д., 1.Мокрынин В., Плоских В. Введение в историю кыргызской государственности. – Б., 1994 К вопросу государственного строительства Советского Киргизстана 1924-1937гг. – Фрунзе, 1974 4.Курманов З. Политическая борьба в Кыргызстане: 20-е годы. – Б., 1997 5.Хелимская Р. Тайны Чон-Таша. – Б., 1994 6.www.facebook.com/Kyrgyz Taryh Koomu
4	1.Кыргызстан Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында. 2.Улуу Ата Мекендик согуштан кийинки мезгилдеги маданият (1946-1964-жж.)	1.1917-1940-жж. Кыргызстандагы элге билим берүү 2.Кыргызстандын 1946-1960жж. маданий өнүгүүсү. 3.Мамлекет башчысы И. Раззаковдун ишмердиги	1.Керимбаев С.К. Воины Киргизстана на фронтах Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. – Фрунзе,1985 2.Султаналиев Б. Кыргызстанцы в Великой Отечественной войне. – Фрунзе, 1977 3.Страницы истории советского общества. Акты, проблемы, люди. – М., 1989 4.Токтогонов С. Становление и развитие социалистической культуры Советского Киргизстана (1918-1958), Фрунзе,1972
5	Коомдун өнүгүүсүндөгү кайра куруунун зарылдыгы, кыйынчы-лыктар, кемчиликтер.	1. Т.Кулатов – мамлекеттик ишмер 2.Б. Мамбетовдун ишмердүүлүгү 3.А. Суеркуловдун ишмердүүлүгү 4.А. Сүйүмбаев –	Кыргызы и Кыргызстан: опыт нового исторического осмысления. – Б., 1994 2.Механизм торможения: истоки действия, пути преодоления. – М., 1988 3.Осмонов О.Ж. Кыргызстандын

		4.А. Сүйүмбаев – мамлекеттик ишмер 5.С.Ибримов – мамлекеттик коомдук ишмер	айылынын социалдык турмушу (1966-1985). – Б., 1993
Аткаруунун түрү: Коллоквиум, доклад, рефарат, дискуссия			

Тема 4. Кыргызстан XX к. экинчи жарымынан – азыркы мезгилге чейин

№	Багыттар, каралуучу маселелер	Аткаруучу иштер	Адабияттар
1	Кыргызстан Кайра Куруу жылдарында: ураандары, жүрүшү жана жыйынтыктары	1.Кубат бий – XVIII к. экинчи жарымындагы кыргыздардын көрүнүктүү башкаруучусу 2.Алымбек датканын бирдиктүү Кыргыз мамлекетин түзүүгө кылган аракети 3.Курманжан датка – Алай ханышасы башкаруучусу 4.Тайлак баатыр – XIX к. биринчи жарымындагы кыргыздардын элдик-боштондук кыймылынын жетекчиси	Плоских В.М. Киргизы и Кокандское ханство. Фрунзе,1977 2.Сапаралиев Д.Б. Этнополитическая история Оша и его окрестностей с XVIII до середины XIX в. – Б., 1999 3.Сооданбеков С.С. Общественный и государственный строй Кокандского ханства. – Б., 2000 4.Усенбаев К.У. Общественно-экономические отношения киргизов в период господства Кокандского ханства. – Фрунзе, 1961 5.Хасанов А.Х. Народные движения в Киргизии в период Кокандского ханства. – М., 1977
2	Кыргыз Республика-сынын мамлекеттик көз карандысыздыгынын, эгемендигинин жарыяланышы	Суверендүү Кыргызстандын экономикалык реформалары: кемчиликтер жана реалдуу жыйынтыктары	1.Акаев А.А. О стратегии социально-экономического развития Кыргызской Республики и неотложных действиях. – Б., 1993 2.Гражданское движение в Кыргызстане. – М, 1991 3.Чиналиев К. Политические партии Кыргызстана. – Б., 2000
3	Эгемен Кыргыз Республикасын-дагы илим, билим жана маданияттын өнүгүшү 3.«Аксы окуясынын, 2005 - жана 2010 - жылдардагы революциялардын сабактары»	Эгемен Кыргыз Республикасындагы илим, билим жана маданияттын өнүгүшү 2. Аксы окуясы. 3. 2005-ж. март, 2010-ж. апрель окуялары	1.Акмолдоева Ш.Б., Древнекыргызская модель мира (на материалах эпоса «Манас»). – Б., 1996 2.Баласагунский Юсуф. Благодатное знание. /Пер. С.Иванова. – М., 1983 3.http://www.welkome.kg/ru/kyrgyzstan/ Кыргыз тарыхы жана маданияты боюнча маалыматтар макалалар жарыяланган
Аткаруунун түрү: Дискуссия. Реферат, доклад даярдоо. Реферат, доклад боюнча талкуу жүргүзүү.			

Бекитемин
Педагогика, тарых жана октуунун технологиялары
кафедрасынын башчысы,
п.и.к., доцент
____________ Бектурова Э.О
«___» _______________20___-ж.

Кыргызстандын тарыхы мамлекеттик экзамендин суроолору

1. «Манас» эпосу кыргыз элинин тарыхынын көөнөргүс булагы.
2. Кыргыз элинин жана Кыргызстандын тарыхы боюнча тарыхый булактар. Жардамчы тарыхый илимдер.
3. Кыргызстан эң байыркы мезгилдерде.
4. Кыргызстандын аймагындагы байыркы уруулук союздар.
5. Сактар. Дүйнөлүк тарыхта сак цивилизациясынын алган орду.
6. Усун мамлекети.
7. Каңгүй мамлекети.
8. Паркана (Даван) мамлекети: коомдук түзүлүшү жана чарбасы.
9. Байыркы Хунну империясы жана кыргыздар.
10. Байыркы кыргыздар жана алардын хунндардын империясына кириши. «Кыргыз» этноними жөнүндө алгачкы тарыхый жазуу булактарындагы маалыматтар.
11. Түрк кагандыгы. «Түрк» этноniminин алгачкы эскерилиши (542-ж.) жана анын мааниси.
12. Батыш Түрк кагандыгы (603-704-жж.).
13. Түргөш кагандыгы (704-766-жж.).
14. Карлуктардын кагандыгы (жабгулугу, 766-950-жж.).
15. Кыргыздардын Борбордук Азиядагы үстөмдүк үчүн күрөшү. Энесайдагы Кыргыздардын кагандыгы (VI-VII кк.).
16. Энесай кыргыздарынын Уйгур кагандыгын талкалоосу (840-ж.). Улуу Кыргыз дөөлөтү (IX-X кк.).
17. Карахандар кагандыгы (X-XII кк.).
18. Кара-кытай (кидан) мамлекетинин түзүлүшү. Найман ханы Күчлүктүн Теңир-Тоодогу бийлиги.
19. Моңгол империясынын түзүлүшү. Чыңгыз хан (Темирчин).
20. X-XIII кк. Энесайдагы кыргыздардын иналдыктары (княздыктары) жана алардын Чыңгыз ханга баш ийүүсү.
21. Моңголдордун Теңир-Тоону басып алышы жана алардын кыргыздардын этногенезиндеги орду.
22. Хайду хандын мамлекети.
23. Моголистан мамлекети жана кыргыздар.
24. Амир Темирдин Моголистанга жортуулдары.
25. Кыргыз элинин калыптанышынын (этногенезинин) негизги баскычтары. «Кыргыз»

этноними.

26. Кыргыз элинин Теңир-Тоодо күч алышы (XVI к. башы). Мухаммед Кыргыздын ишмердүүлүгү.
27. XVII-XVIII кк. Кыргыздардын Жуңгарларга каршы күрөшү.
28. XVIII-XIX кк. Кыргыздардын коңшу элдер менен мамилелери. Кыргыз-казак чабыштары
29. Кокон хандыгынын негизделиши. Кыргыздар жана Кокон хандыгы.
30. Теңир-Тоолук кыргыздардын Орусия менен алгачкы мамилелери.
31. Түндүк Кыргызстандын Орусияга каратылышы (1855-1868-жж.).
32. XIX к. 60-70-жж. Кокон хандыгынын жана Түштүк Кыргызстандын коомдук-саясий абалы.
33. 1873-1876-жж. түштүк кыргыздардын Кокон хандыгынын эзүүсүнө каршы Исхак Хасан уулу жетектеген элдик көтөрүлүшү. Орусиянын Түштүк Кыргызстанды басып алуусу.
34. Алайлык кыргыздарды Орусиянын басып алуусу. Курманжан датка.
35. Түркстан генерал-губернаторлугунун курамындагы Кыргызстандын административдик түзүлүшү.
36. XIX к. экинчи жарымы – XX к. башындагы Кыргызстандын коомдук-саясий, социалдык-экономикалык абалы. Падышачылыктын колониялык эзүү саясаты.
37. Кыргызстандагы улуттук-боштондук кыймылдын өнүгүшү. Анжыян көтөрүлүшү.
38. 1916-жылдагы улуттук-боштондук көтөрүлүш. Себеп-өбөлгөлөрү, жүрүшү жана жыйынтыгы. Кыргыздардын тукум курут (геноцид) кыргынга учурашы
39. 1917-ж. Орусиядагы Февраль буржуазиялык-демократиялык революциясынын Кыргызстандын коомдук-саясий абалына тийгизген таасири. Кыргызстандагы үч бийликтин түзүлүшү
40. Орусиядагы 1917-ж. Октябрь социалисттик революциясы. Кыргызстанда Совет бийлигинин орношу.
41. Кыргызстан граждандык согуш жылдарында. Басмачылык кыймыл: маңызы, максаты, мүнөзү, өзгөчөлүктөрү, жетекчилери жана жактоочулары
42. 1920-30-жж. Кыргызстандагы социалдык-экономикалык куруулар.
43. Совет бийлигинин улут маселесин чечүүдөгү алгачкы кадамдары. Тоолуу Кыргыз областын түзүү аракети.
44. Советтик Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн калыптанышы жана анын өнүгүшүнүн баскычтары.
45. Тоталитардык режимдин күч алышы. Массалык жазалоолор (репрессия), анын кесепеттери
46. Кыргызстан Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында.
47. Кыргызстан согуштан кийинки эл чарбасын калыбына келтирүү жана өнүктүрүү жылдарында (1946-1955-жж.).
48. Кыргызстан волюнтаристтик реформалар мезгилинде (Хруңевдук «желаргы» мезгили, 1953-1964-жж.). Коомду демократиялаштыруу багытындагы иш-аракеттер жана алардын жүзөгө ашпагандыгынын себептери
49. Кыргызстан «өнүккөн социализм» мезгилинде (1964-1985-жж.).
50. Кыргызстан Кайра Куруу жылдарында: ураандары, жүрүшү жана жыйынтыктары.

51. 1980-жж. аягы – 1990-жж. социалдык маселелердин курчушу жана улут арасындагы карама-каршылыктар. Ош коогалаңы, алардын себептери жана жыйынтыгы.
52. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик көз карандысыздыгынын (эгемендигинин) жарыяланышы.
53. Эгемен Кыргыз Республикасынын коомдук-саясий турмуштагы өзгөрүүлөр, кайра түзүүлөр
54. Эгемен Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана мамлекеттик белгилери (атрибут, символдору).
55. Мамлекеттик чек араны чыңдоо. Эл аралык терроризмдин таасири. Баткен окуясы.
56. Чет өлкөлөрдөгү кыргыздардын диаспоралары, алардын учурдагы абалы
57. Эгемен Кыргыз Республикасынын тышкы саясаты. Эл аралык байланыштар
58. 2005-ж. 24-март окуясы. Кыргыз Республикасынын учурдагы коомдук-саясий абалы
59. Байыркы кыргыздардын материалдык жана рухий маданияты.
60. XX к. чейинки кыргыздардын маданиятынын өнүгүшү.
61. XX кылымдагы Кыргызстандын маданиятынын өнүгүшү.
62. Эгемен Кыргыз Республикасындагы илим, билим жана маданияттын өнүгүшү

ТАРЫХЫЙ ИНСАНДАРДЫН ӨМҮРҮ ЖАНА ИШМЕРДИГИ

a. Барсбег Ынанчу Алп Билге каган (689-711-жж.) – кыргыз каганы
b. Сатук Абд ал-Керим Карахан – Караханий кагандыгынын негиздөөчүсү
c. Махмуд Кашгари жана анын «Диван лугати-т-түрк» (Түрк тилдеринин сөздүгү)
d. Жусуп Баласагын жана анын «Кутадгу билиг» (Кут алчу билим) чыгармасы
e. Мухаммед Кыргыз – XVI к. Теңир-Тоодогу Кыргыз мамлекетинин башкаруучусу
f. Атаке бий жана анын Орусия менен жүргүзгөн биринчи карым-катнаштары
g. Кубат бий – XVIII к. экинчи жарымындагы кыргыздардын көрүнүктүү башкаруучусу
h. Тайлак баатыр – XIX к. биринчи жарымындагы кыргыздардын элдик-боштондук кыймылынын жетекчиси
i. Алымбек датка – Кокон хандыгынын мезгилиндеги кыргыз элинин көрүнүктүү өкүлү
j. Ормон хан жана анын бирдиктүү кыргыз мамлекетин түзүү аракети
k. Боромбай Бекмуратов – анын Ысык-Көл кыргыздарынын Орусиянын букаралыгына кирүүсүндөгү тийгизген таасири
l. Алай ханышасы Курманжан датка – Алай кыргыздарынын башкаруучусу.
m. Исхак хан Хасан уулу (Болот хан) – XIX элдик көтөрүлүштүн жетекчиси.
n. Байтик баатыр – анын Кокон хандыгынын эзүүсүнө каршы күрөштөгү салымы
o. Шабдан баатыр – XIX-XX кк. башындагы саясий жана коомдук ишмер
p. Тоголок Молдо (Байымбет Абдрахманов) – XIX к. аягы XX к. башындагы акын, жазуучу, манасчы, санжырачы, тамсилчи
q. Токтогул – акын, демократ, композитор
r. Белек Солтоноев – кыргыз тарыхчысы
s. Осмонаалы Сыдык уулу – кыргыз тарыхчысы

t. Ишеналы Арабаев – XX к. 20-30-жж. агартуучусу жана окумуштуусу, көрүнүктүү мамлекеттик ишмер

u. Абдыкерим Сыдыков – XX к. 20-30-жж. советтик жана партиялык ишмери

v. Абдыкадыр Орозбеков – XX к. 20-30-жж. мамлекеттик жана саясий ишмери

w. Жусуп Абдрахманов – XX к. 20-30-жж. көрүнүктүү мамлекеттик жана саясий ишмери

x. Касым Тыныстанов – окумуштуу, тилчи, коомдук ишмер

y. Алыкул Осмонов – кыргыздын залкар акыны.

z. Саякбай Каралаев – көрүнүктүү залкар манасчы

aa. Исхак Раззаков – XX к. 40-50-жж. мамлекеттик жана саясий ишмер

bb. Султан Ибраимов – XX к. 70-80-жж. мамлекеттик жана саясий ишмер

cc. Чыңгыз Айтматов – Кыргыздын залкар жазуучусу жана коомдук ишмери

dd. С. Нааматов – алгачкы агартуучу жана окумуштуу

6. ОКУУ ДИСЦИПЛИНАСЫ БОЮНЧА ТЕКШЕРҮҮЧҮ-БААЛООЧУ ИШМЕРДҮҮЛҮКТҮ УЮШТУРУУ

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжаларын текшерүү жана баалоо окутуучу тарабынан практикалык сабактарды өтүү, ошондой эле студенттердин өз алдынча иштерди аткаруу, модулдук текшерүү, арадагы аттестация (зачет) жараянында жүзөгө ашырылат. Практикалык сабактардын мазмуну боюнча ар бир практикалык сабакта оозеки сурамжылоо (күндөлүк текшерүү) жүргүзүлүп, студенттердин оозеки жооптору салттуу шкалада да, упайлык шкалада да бааланат (мисалы, "эң жакшы" – 86-100 упай, "жакшы" – 76-85 упай, "орто" – 60-75 упай, "жаман" – 0-59 упай). Модулдук текшерүү жана арадагы аттестация (зачет) оозеки формада өткөрүлүп, ал үчүн үч суроодон турган билеттер даярдалат. Билеттер теориялык маселелерди да, практикалык мүнөздөгү тапшырмаларды да камтышат. Студенттердин билеттердин суроолоруна берген жооптору салттуу шкалада да, упайлык шкалада да бааланат (мисалы, "эң жакшы" – 86-100 упай, "жакшы" – 76-85 упай, "орто" – 60-75 упай, "жаман" – 0-59 упай). Студенттердин практикалык сабактардан жана эки модулдан топтогон упайлары жыйынтыктоочу бааны коюу үчүн жетиштүү болсо, алар арадагы аттестациядан (зачеттон) бошотулат.

Студенттин дисциплина боюнча модулдагы, баа коюлуучу зачеттогу (экзамендеги) жоопторун баалоо

Модулдун баа коюлуучу зачеттун (экзамендин) баасы		**Билимдерге коюлуучу талаптар**
Упайлар менен	**Салттуу шкалада**	
86 - 100	5 – «эң жакшы»	«Эң жакшы» деген баа студентке, эгер ал программанын материалын терең жана чың өздөштүрсө, аны толук, ыраатуу, так жана логикалык иретте баяндаса, теорияны практикага тыгыз байланыштыра билсе, билимдерин тапшырмаларды, суроолорду ж.б. аткарууда эркин колдонсо, тапшырманын түрүн өзгөрткөн учурда жооп берүүдөн кыйналбаса, жоопторунда монографиялык адабияттын материалын колдонсо, кабыл алынган чечимди туура негиздесе, практикалык тапшырмаларды аткаруунун ар тараптуу көндүмдөрү менен ыкмаларына ээ болсо коюлат. Баа коюуда окуу дисциплинасына ылайык келүүчү компетенциялардын калыптангандыгы эске алынат.
76 - 85	4 – «жакшы»	«Жакшы» деген баа студентке, эгер ал материалды бекем билсе, аны сабаттуу жана мазмундуу баяндаса, суроого жоопто маанилүү так эместиктерге жол бербесе, практикалык маселелер менен тапшырмаларды чечүүдө теориялык жоболорду туура колдонсо, аларды аткаруунун зарыл көндүмдөрү менен ыкмаларына ээ болсо коюлат. Баа коюуда окуу дисциплинасына ылайык келүүчү компетенциялардын калыптангандыгы эске алынат.
60 - 75	3 – «орто»	«Орто» деген баа студентке, эгер ал негизги материалдын гана билимдерин билсе, бирок анын деталдарын өздөштүрбөсө, так эместиктерге, анчалык туура эмес аныктамаларга жол берсе, программанын материалын баяндоодо логкалык ыраттуулукту бузса, практикалык иштерди аткарууда кыйынчылыкты баштан кечирсе коюлат. Баа коюуда окуу дисциплинасына ылайык келүүчү компетенциялардын калыптангандыгы эске алынат.

0 - 59	2 – «жаман»	«Жаман» деген баа студентке, эгер ал программалык материалдын чон бөлүгүн билбесе, маанилүү каталарга жол берсе, практикалык иштерди ишеничсиз, чоң кыйынчылыктар менен аткарса коюлат. Баа коюуда окуу дисциплинасына ылайык келүүчү компетенциялардын калыптангандыгы эске алынат.

Студенттин жазуу иштерин (өз алдынча ишин) баалоо

Студенттин жазуу иштеринин (өз алдынча ишинин) баасы		Жазуу иштеринин (өз алдынча иштин) аткарылыш деңгээлине коюлуучу талаптар
Упайлар менен	Салттуу шкалада	
86-100	5 – «эң жакшы»	«Эң жакшы деген» баа студентке, эгер ал аткарган жазуу ишинин мазмуну темага толук ылайык келсе, ырааттуу баяндалса, фактылык каталар болбосо, сөздүгүнүн байлыгы, ар түрдүү синтаксистик конструкцияларды колдонуусу, сөздөрдү так пайдалануусу менен айырмаланса, текст абдан көркөмдүү жана стилдик жактан бирдиктүү түзүлсө, 1 мазмундук так эместик, 1-2 кептик так эместик учураса, 1 орфографиялык, же 1 пунктуациялык, же 1 грамматикалык ката кетсе коюлат.
76-85	4 – «жакшы»	«Жакшы» деген баа студентке, эгер ал аткарган жазуу ишинин мазмуну темага негизинен жооп берсе, мазмуну негизинен жеткиликтүү болсо, темадан четтөөлөр анча маанилүү болбосо, ырааттуу баяндоодо анча маанисиз кемчилик байкалса, бир фактылык ката кетсе, кептин лексикалык жана грамматикалык курулушу жетишерлик ар кыл болсо, текст кыйла көркөмдүү жана стилдик жактан жетишерлик бирдиктүү түзүлсө, 2 мазмундук так эместик, 3-4 кептик так эместик учураса, 2 орфографиялык жана 2 пунктуациялык, же 1 орфографиялык жана 3 пунктуациялык, же 4 пунктуациялык жана 2 грамматикалык ката кетсе коюлат.
60-75	3 – «орто»	«Орто» деген баа студентке, эгер ал аткарган жазуу ишинин мазмунунда темадан өтө олуттуу четтөө болсо, мазмуну негизинен жеткиликтүү, бирок айрым фактылык так эместиктер кездешсе, ырааттуу баяндоонун бузулуусуна жол берилсе, сөздүгү жарды болсо, бир түрдүү синтаксистик конструкцияларды колдонсо, сөздөрдү туура эмес пайдаланса, тексттин көркөмдүгү жетишсиз жана стилдик бирдиктүүлүгү начар болсо, 4 мазмундук так эместик, 5 кептик так эместик учураса, 4 орфографиялык жана 4 пунктуациялык, же 3 орфографиялык жана 5 пунктуациялык, же 7 пунктуациялык жана 4 грамматикалык ката кетсе коюлат.
0-59	2 – «жаман»	«Жаман» деген баа студентке, эгер ал аткарган жазуу ишинин мазмуну темага ылайык келбесе, көптөгөн фактылык так эместиктер кездешсе, ыраатсыз баяндалса, иштин бөлүктөрүнүн арасында байланыш жок болсо, сөздүгү өтө жарды болсо, иш байланышы начар кыска бир типтүү сүйлөмдөр менен жазылса, сөздөрдү туура эмес пайдалануу жыш орун алса, текст көркөмсүз жана стилдик бирдиктүүлүгү бузулган болсо, мазмундук так эместиктер жана кептик так эместиктер абдан көп болсо, орфографиялык, пунктуациялык жана грамматикалык каталар арбын кездешсе коюлат.

ГЛОССАРИЙ

Авторитаризм- саясий бийлик жеке адамдын же бир ууч тайпанын колуна топтолуп, жалгыз адамга сыйынуу күч алып, анын иштери мыйзам тарабынан көзөмөлгө алынбайт. Мамлекеттик аппарат, армия, полиция өлкөнүн жетекчисинине жеке бийлигине баш ийет.

Аннексия - зордук-зомбулук жолу менен башка мамлекеттин территориясын басып алуу

Атентант - (франц.) - саясий кызыкчылыктардын негизинде бирөөнүн өмүрүнө кол салуу

Базар экономикасы - бул же тигил өлкөдөгү жалпы чарбалык комплекс. Анын өнүгүүсү

ички жана дүйнөлүк базардын мыйзамдарына баш ийет.

Баркыт революцнясы - КМШ жана Чыгыш жана Борбордук Европа өлкөлөрүндө болуп өткөн тынч жана кансыз жол менен бийликтин алмашуусу

Диссидент - мамлекеттик саясий тузүлүшкө жана үстөмдүк кылган идеологияга каршы ой жугүрткөн адам

Дефицит - (латын тилинде - жетишсиздик, мисалы, акча каражаттарынын же товарлардын тартыштыгы

Демагогия - жалган убадаларды берип алдоо

Доминион - мамлекеттин тышкы саясаты, соода жана коргонуусу метрополия тарабынан көзөмөлдөнүп, өзүн-өзү башкаруу укугун алган колония

Иммиграция — чет мамлекеттин жарандарынын тигил же бул өлкөгө узак убакытка же биротоло жашоо үчүн көчүү процесси **Инвестиция** - акчалай жардам каражаттары

Интеграция - кандайдыр бир өлкөлөрдүн, саясий уюмдардын же элдердин экономикалык, саясий жана каржылык жактан биригүүсү

Ивтервенция - бир же бир нече мамлекеттердин башка бир өлкөнүн ички иштерине зордук-зомбулук жол менен кийлигишүүсү. Ал согуштук, экономикалык, дипломатиялык жана идеологиялык зомбулук болушу мүмкүн

Картель - фирмалардын, компаниялардын, банктардын бирикмеси, алар өндүрүштүн көлөмү, базардагы товардын сатылышы жана баалар жөнүндө макулдашып, ошол эле учурда өндүрүштүк өзалдынчалыкты сактап калышат

«Көмүскө экономика» - жашап жаткан мыйзамдуулуктан сырткары жашыруун аракет кылган өндүрүш системасы

Коллаборационисттер - экинчи дүйнөлүк согуш^{x}учурунда басылып алынган өлкөлөрдө фашисттик баскынчылар менен кызматташкан адамдар

Коминтерн - 1919-1943-жж. өлүм сүргөн, каржылык жана уюштуруу жагынан Советтик Россиянын колдоосуна таянган, дүйнөлүк социалисттик революцияны ишке ашыруун көздөгөн, ар түрдүү өлкөлөрдүн компартияларын бириктирген эларалык саясий уюм

Коминформ - коммунисттик жана жумушчу партиялардын маалымат бюросу - Москванын Чыгыш Европа өлкөлөрүнүн үстүнөн саясий жана идеологиялык жетекчилиги

Конвенция - эларалык келишим, конкреттүү маселе боюнча кол койгон мамлекеттердин ортосундагы өзара макулдашылган укуктар жана милдеттер

Конвергенция - жакындашуу, айырмачылыктарды жоюу, мисалы, капитализм менен социализмдин ортосундагы айырманы жоюу

Консенсус - талаш маселелердеги макулдашуу, бир пикирге келүү

Контрибуция - согушка кеткен чыгымды женилген өлкөнүн жеңген өлкөгө акчалай төлөөсу

Конфедерация - өз алдынчалыгын сактаган, өзүнүн мамлекеттик бийлик жана башкаруу органы болгон мамлекеттердин биримдиги

Конфронтация- ишенимдердин, саясий- идеялык принциптердин, социалдык системалардын каршылашуусу

Концепция - көзкараштардын системасы

Концессия - чет өлкөлүк фирмаларга мекемелерди же жер участкаларын өндүрүштүк ишмердүүлүк укугу менен берүүчү келишим

Концентрациялык лагерь — согуш туткундарын, камактагыларды башкалардан обочо кармоочу жай

Либерализм - эркиндикти, демократияны талап кылган, коомдогу өзгөрүүлөрдү эволюциялык, реформа жолу менен ишке ашырууну жактаган идеологиялык жана саясий агым

Либералдаштыруу - ар түрдүү экономикалык иш-аракетке жана экономикалык категорияларга (баа, айлык акы, валютанын курсу, пайыздык өлчөм) мамлекеттин кезөмөлүн алып салуу же басандашы; сырткы соодада - ар кандай чектөөлөрдү алып салуу

Мажоритардык система - бул шайлоодо абсолюттук добуш алган талапкер (же жөнөкөй көпчүлүк добуш -50+1) шайланды деп эсептелген система

Милитаризация - басып алуучу согуштарга даярдануу учүн куралдануунун күчөшү

Мегаполис - индустриялык доордо пайда болгон гиганттык шаарлар

Метрополия - көзкаранды территориясы бар мамлекет

Модериндешүү -1) коомдогу реформалык жаңылануу жана социалдык өзгөрүү процесси; 2) мамлекеттин коомдогу сапаттык өзгөрүүлөргө жетүү максатында алдыңкы өлкөлөрдүн тажрыйбасын бардык тармакта максаттуу пайдалануусу.

Монополисттик бирикмелер - кандайдыр бир товардын эң көп бөлүгүн өндүрүүнү жана сатууну өз колуна топтогон ири чарбалык бирикмелер

Пацифисттер - (латын тилинен которгондо - тынчтыкты сүйүүчүлөр) согушка жана зомбулукка каршы кыймылдын катышуучулары

Постиндустриалдык — адамзат коомунун тарыхын: индустрияга чейин (агрардык), индустриялык (өнөржайлык) жана постиндустриялык (маалыматтуулук) деп үч этапка бөлгөн социалдык-экономикалык жана саясий концепция

Приватташтыруу - мамлекеттик менчиктин белгилүү бир шартгар менен бул же тигил

коомго, бирикмелерге, тайпаларга жана жеке адамдарга өткөрүп берүү

Протекторат - көзкаранды мамлекеттен саясий жана экономика-лык өнүгүү маселелерин

протектор-мамлекет (коргоочу) өзүнө алган колониялык көзкарандылыктын формасы

Ратификация - макулдашкан мамлекеттердин эларалык келиши-мин жогорку мамлекеттик

бийлик органдары тарабынан бекитүү

Реконверсия - тынчтыкка жана тынч турмушка өтүү

Репарация - согушка кеткен чыгымды женилген өлкөнун жеңген мамлекетке төлөөсү

Репрессия — жапырт жазалоо түрү

Референдум - мамлекеттик маанилүү маселени чечүү үчүн жалпы элдик добушка коюу

Санкция - латын тилинен алынган - эн катуу чара көрүү, уруксат алуу, эл аралык

келишимдерди бузган мамлекеттерге каршы колдонулат,

Сепаратизм - бөлүнүүгө, обочолонууга аракеттенүү

Синдикат - капиталисттердин кандайдыр бир товарларды сатуу максатында бириккен

жөнөкөй монополисттик бирикмелери

Тоталитаризм - (латын тилинен - жалпы), мамлекеттин бардык саясий системаны, бийликти колуна толтоп, коомдук турмушту толугу менен көзөмөлгө алуусу

Террор — саясий душмандарга эң эле оор мыкаачылыкты колдонуу менен өлтүрүүгө чейин барган саясий коркутуунун бир түрү

Ультиматум - катуу чара колдонууну эскерткен (согуш жарыялоо, дипломаттык, соода ж.б. келишим мамилелерди бузуу) та-лаптарды коюу. Адатта ультиматумда күткөн жооптун
убактысы белгшгенет.

Фашизм - (терминдин теги италия - фаши - ячейка, союз деген маанини билдирет), - 30-жж. Европада пайда болгон чектен ашкан зордук-зомбулукту, шовинизмди, расизмди,
террордук бийликти, согушту даңазалап, ишке ашырган саясий агым

Федерация — мамлекеттик түзүлүштүн формасы, административдик бирдиктерден турган
(союздук республика, штат, аймак, облус ж.б.) өзүнүн конституциясы жана башкаруу органы болгон мамлекет, ошол эле учурда бирдиктүү борбордук бийлик органы, жарандуулук, каржы системасы сакталат. Фракция - парламентте кандайдыр бир партиянын саясий багытын жүргүзгөн уюмдашкан топ. Экинчи мааниде - саясий партиядагы жалпы программалык
багыттан өзүнүн көзкарашы жана платформасы менен бөлүнүп чыккан тайпа

Холокост - жок кылуу, гитлердик бийлик тарабынан 1933-1945-жж. 16 млн адам концентрациялык өлүм лагерлеринде жок кылынган.

Хутор - дыйкан жамааттык чыккан кезде үйү жана чарбалары ме-нен кошо бөлүнүп
берилген жер тилкеси

Экстремизм - чектен ашкан иш-аракеттерге, көзкараштарга ыктоо

Элита - коомдогу кайсы бир тармакта жогорку, башкаруучу орунду ээлеген социалдык катмар

Эмиграция- калктын өз өлкөсүнөн башка өлкөгө узак убакыгка же биротоло көчүп кетүүсү

Граждандар-мыйзам белгилеген укуктардан пайдаланып, мамлекет алдында милдеттүү болгон адамдар.

Диктатор- Римдеги жарым жылга шайланган согуштук жана жарандык бийлик

Колонизация- латынча colonia турак-жай деген сөздөн алынган. Б.з.ч VIII-VI кылымдарда кара деңиздин түндүгүндө пайда болгон байыркы турак жайлар менен шаарларды гректик колонизация деп аташкан.

Мифология-кудайлар, периштелер, шайтандар ж.б. сыйкырдуу нерселер жөнүндө баяндаган элдик оозеки чыгармалар.

Христианчылык- биздин замандын I кылымында Рим империясынын чыгыш провинцияларында пайда болуп, кийин көп өлкөлөргө тараган дүйнөлүк ири диндердин бири.

КЫРГЫЗСТАН ТАРЫХЫНДАГЫ ОРЧУНДУУ ДАТАЛАРДЫН ХРОНОЛОГИЯСЫ

Б. з. ч. II миңинчи жыл — Кыргызстандын аймагындагы аскадагы эң байыркы сүрөттөр табылган мезгил.
Б. з. ч. II миңинчи ж. аягы, I миңинчи ж. башталышы — коло доорундагы Ош турак-жайынын негизделиши.
Б. з. ч. VIII—VII кк. — сак цивилизациясынын жаралуу мезгили.
Б. з. ч. 530-ж. — сактарга каршы жортуул жана Иран падышасы Кир Пнин өлүмү.
Б. з. ч. 519-ж. — Дарий I Гистасптын сактарга каршы жортуулу.
Б. з. ч. 329-ж. — сактардын Александр Македонскийдин аскери менен салгылашуусу.
Б. з. ч. III к. — Борбордук Азиядагы байыркы Кыргыз ээлиги.
Б. з. ч. 201-ж. — жазма эстеликтеринде кыргыз эли жөнүндө би-ринчи маалыматтын кездешиши.
Б. з. ч. 160-ж. — усундардын Тянь-Шанга көчүп келиши.
Б. з. ч. II к. — Чжан Цяндын саякаты, Улуу Жибек жолунун ачылышы.
Б. з. ч.ЮЗ-ж. — кытай аскерлеринин Ферганага — Давань мамлекетине — биринчи жортуулу.
Б. з. ч. 99-ж. — Ли Линдин кыргыз ээлигин башкаруусунун башталышы.
546 ж. — кытай летописинде «түрк» этнониминин биринчи ирет эскерилиши.
552-ж. — Түрк каганатынын түзүлүшү.
603-ж. — Түрк каганатынын кулашы.
629-ж. — Сюань Цзяндын Ысык-Көл менен Чүйгө саякат жасашы.
VII к. — Енисей кыргыздарында рун жазуусунун пайда болушу.
711-ж.— Черни Сунганын алдындагы салгылашууда Барсбек башында турган кыргыздардын жеңилиши.
751-ж. — арабдардын кытайлыктар менен болгон Талас салгылашуусу, Тянь-Шанда исламдын тарала башташы.
840-ж. — кыргыздардын Уйгур каганатын жеңип алышы жана борбору Ордо-Балык шаарын ээлеши.
IX— X кк. — Улуу Кыргыз державасы.
Хк. — «Манас» эпосунун шарттуу жаралган доору.
1069-ж. — Жусуп Баласагындын «Кут билим» поэмасын жазышы.
1072 — 1079-жж. — Махмуд Кашгаринин «Диван лугат ат-түрк» аттуу түрк тилдеринин сөздүгүн түзүшү.
1207-ж. — енисей кыргыздарын монголдордун басып алышы.
1218-ж. — монголдордун Кыргызстанды баш ийдириши.
1269-ж. — монгол феодалдарынын Талас суусунун боюндагы курултайы жана Хайду мамлекетинин түзүлүшүн жарыялоо.
1293-ж. — Енисейдеги Кыргыз мамлекетинин жок болушу.
1354-ж. — Моголстанда исламдын расмий дин катары кабыл алынышы.
1389-ж. — Тимурдун Тянь-Шанга жортуулу.
1425-ж. — Улугбектин Моголстанга жортуулу.
XV к. аягы — XVI к. башталышы— Тянь-Шанда кыргыз элинин калыптануу процессинин аякташы.
1483 — 1530-жж. — Ош менен Анжыяндын башкаруучусу, акын жана аскер жетекчиси Захиреддин Бабурдун жашаган жылдары.
1643-ж. — жунгарлардын Орто Азияга жана кыргыздарга кар-шы биринчи жортуулу.
1722 — 1724-жж. — И. Унковский жетектеген орус элчилигинин Чүйдөгү жунгар ханына келиши.
1757 — 1758-жж. — Жунгар хандыгын Цин империясынын тал-калашы.
1757-ж. — сарыбагыш бийи Черикчинин Кытайга элчилиги.
1757-ж. — кыргыздардын бир тобунун Поволжьеге (Волга боюна) көчүп келиши

жана орус букаралыгын кабыл алышы.
1762-ж. — кокондуктардын Ош менен Өзгөндү басып алышы.
1775-ж. — Атаке бийдин Абдрахман Кучаков жетектеген биринчи кыргыз элчилигин Россияга жөнөтүшү.
1790—1854-жж. — Ормон Ныязбек уулунун (Ормон-хан) жаша-ган жылдары.
1785 — 1855-жж. — замана агымынын негиздөөчүсү акын Калыгулдун жашаган жылдары.
1824 — 1878-жж. — акын-заманачы Арстанбектин жашаган жылдары.
1825-ж. — кокондуктардын Чүй өрөөнүн басып алышы жана Пишпек чебин курушу.
1839 — 1912-жж. — Шабдан Жантаевдин жашаган жылдары.
1842-ж. — Ысык-Көл кыргыздарынын кокондуктарга каршы көтөрүлүшү.
1842-ж. — Ормон Ныязбек уулунун хан көтөрүлүшү.
1845-ж. — кыргыздардын Ош көтөрүлүшү.
1855-ж. — 17-январь — Ысык-Көлдөгү бугу уруусунун орус букаралыгын кабыл алышы.
1856 — 1857-жж. — П.П. Семёновдун Тянь-Шанга саякаты.
1862-ж. — Байтик баатыр жетектеген Чүй кыргыздарынын көтөрүлүшү жана Россияга кошулушу.
1863-ж. — Борбордук Тянь-Шандагы черик уруусунун орус букаралыгын кабыл алышы.
1864—1933-жж. — акын-демократ Токтогул Сатылганов жашаган жылдар.
1866—1917-жж. — жазгыч акын Молдо Кылыч жашаган жылдар.
1867-ж.— сарыбагыш манабы Үмөтаалынын орус букаралыгын кабыл алышы.
1873—1876-жж. — Исках Хасан уулу (Полот-хан) жетектеген кыргыздардын кокондуктарга жана падышачылыкка каршы элдик көтөрүлүшү.
1876-ж., 19-февраль — Кокон хандыгынын жоюлушу жана Фергана областынын түзүлүшү.
1876-ж., 5-август генерал М. Д. Скобелевдин аскерлеринин Алайды басып алышы.
1878-ж. — Пишпекке расмий шаар статусунун берилиши.
1898-ж. — Анжыян көтөрүлүшү.
1916-ж., 25-июнь — түпкү калкты оорук жумуштарына тартуу тууралуу падышачылыктын указы.
1916-ж., июль — октябрь — Кыргызстандагы улуттук-боштондук көтөрүлүш.
1917-ж., март — Кызыл-Кыя, Пишпек, Ош жана Сүлүктүдө биринчи Советтердин пайда болушу.
1917-ж.—революциячыл-демократиялык «Бухара» союзунун жана «Алаш» партиясынын кыргыз бөлүмүнүн түзүлүшү.
1917-ж., 28-октябрь — куралдуу көтөрүлүш жана Ташкентте Совет бийлигинин орнотулушу.
1918-ж., январь — Совет бийлигинин Пишпекте орнотулушу.
1918-ж. — Кыргызстанда болыневиктер партиясын уюштуруунун аякталышы.
1918-ж., декабрь — Совет бийлигине каршы Беловодск көтөрүлүшү.
1921-ж. — «Кошчу» союзунун түзүлүшү.
1921-ж. — Кыргызстанда жер-суу реформасынын башталышы.
1924-ж., 14-октябрь — РСФСРдин курамындагы Кара-Кыргыз автономиялык областынын түзүлүшү.
1924-ж. — араб графикасына негизделген кыргыз улуттук жазуунун расмий киргизилиши.
1924-ж., 7-ноябрь — кыргыз газетасы «Эркин Тоонун» биринчи санынын жарыкка чыгышы.
1925-ж., 27 — 30-март— Кара-Кыргыз автономиялык областынын Советтеринин I уюштуруу курултайы.
1927-ж., 7 — 12-март — Кыргыз АССРинин Советтеринин I уюштуруу курултайы.

1927-ж.— Кыргыз улуттук жазуусун араб графикасынан латын графикасына которуу.
1932-ж., 17-ноябрь — Ленинград шаарынын Кыргызстанды шефке алышы.
1936-ж., 5-декабрь —Кыргыз АССРинин Кыргыз ССРи болуп түзүлүшү.
1937-ж., 23-март —Советтердин чукул чакырылган V жалпы Кыргыз курултайында Кыргыз ССРинин Конституциясынын бекитилиши.
1937—1938-жж. — Кыргызстандагы репрессиянын күч алган мезгили, Чоң-Таш трагедиясы.
1939-ж. — Москвадагы кыргыз адабияты менен искусствосунун биринчи декадасы.
1939-ж., 6-июль — Кыргыз жазуусун латын графикасынан кириллица алфавитине өткөзүү.
1941-ж., май — Кыргызстандагы ири элдик ирригация курулушу — Чоң-Чүй каналынын курулушунун башталышы.
1941-ж. 22-июнь — фашисттик Германиянын СССРге кол салышы.
1942-ж., 6-август — Советтер Союзунун Баатыры Ч. Түлөбердиевдин амбразураны денеси менен жабышы.
1943-ж. — Кыргызстанда СССР ИАсынын филиалынын ачылышы.
1946-ж. — Москвада «Манас» эпосунун («Улуу жортуул») орус тилинде жарык көрүшү.
1951-ж., 30-август — Кыргыз мамлекеттик университетинин ачылышы.
1954-ж., 20-декабрь — Республиканын Илимдер академиясынын түзүлүшү.
1958-ж., 14-октябрь —Москвада Кыргызстандын адабияты менен искусствосунун экинчи декадасынын ачылышы.
1961-ж., май — Кыргызстан Компартиясынын БКнын биринчи секретары И. Раззаковдун кызматынан бошотулушу жана Т.У. Усубалиевдин биринчи секретарлыкка шайланышы.
1985-ж., ноябрь — Кыргызстан Компартиясынын биринчи секретары Т. У. Усубалиевдин кызматынан бошотулушу жана ордуна А. Масалиевдин шайланышы.
1986-ж., октябрь — Ч. Айтматовдун демилгеси менен Ысык-Көл форумунун өткөрүлүшү.
1990-ж., июнь — улуттар аралык жаңжалга алып келген Ош трагедиясы.1990-ж., 27-октябрь — Кыргыз ССРинин Жогорку Советинин Кыргызстандын биринчи Президенти А. Акаевди шайлашы.
1991-ж., 31-декабрь — Кыргызстандын суверендүүлүгү жөнүндө Декларациянын жарыяланышы.

Кыргызстандын тарыхы курсунун тесттери:

1. "Кыргыз" этнониминин алгачкы эскерилиши.
а) б.з.ч.201-ж. б) б.з.ч. 103-ж.
в) б.з.ч.100-ж. г) б.з.ч. 80-ж д) б.з.ч.8О-ж.
2. Турк каганатынын түзүлгөн жылын атагыла.
а) 620-ж б) 552-ж в) 820-ж г) 700-ж д) 770-ж
3. Батыш Түрк каганатынын борбору Суяб шаары кайсы жерде жайгашкан?
а) Фергана өрөөнүндө
б) Талас өрөөнүндө
в) Чүй өроөнүндө
г) Балхаш көлунүн боюнда
д) Арал деңизинин жанында
4. Тарыхый мааниси бар Таластагы арабдар менен кытайлардын ортосундагы салгылаш качан болгон?
а) 610-ж. б) 700-ж. в) 751-ж. г) 758-ж д) 765-ж
5. Ким жана качан Караханийлер мамлекетин негиздеген?
а) 920-ж Сулуу Каган
б) 940-ж Сатук Карахан
в) 930-ж Мукан Каган
г) 910-ж Күчлүк
д) 950-ж Истеми
6. "Диван лугат-ат түрк" / түркий тилдер сөздугүнүн / авторун атагыла.
а) Абд Насир Фараби
б) Мухаммед Хорезми
в) Махмуд Кашкари
г) Баласагун
д) Беруни
7. Өзгөн архитектуралык эстелигинин салынган мезгилин атагыла.
а) X к б) X1-X1П кк в) 1X-X кк г) XIII к д) XIV к
8. "Кожожаш" поэмасы кандай проблеманы чагылдырган?
а) патриархалдык турмушту
б) адамдын жарагылышка бо.пгсн мамилесин
в) жоокер заманды
г) трагикалык махабат
Д) уруучулук мамилелери

9. Кыргыз элинин калыптанган мезгили кайсы?
а) XIV к б) XV к аягы- XV! к башы
в) XVII к г) XVII к аягы. д) XVI к
10. Кыргыз казак аскер союзу канчанчы жылы түзулген?
а) 1251-1259ж б) 1269-1301ж в) 1524-1550ж
г) 1626-1627ж д) 1554-1577ж
11. Жунгар хандыгы качанчы жылы түзулгөн?
а) 1370ж б) 1334ж в) 1735ж г) 1635ж д) 1639ж
12. Семёнов Тянь-Шанскийдин Кыргызстанга экспедициясы качан болгон?
а) 1856-1857ж б) 1626-1627ж в) 1822-1842 г) 1847-1848Ж д) 1848-1850ж
13. Захредин Бабур ким болгон?

а) Могол империясын негиздөөчүсү
б) Хайду империясынын негиздөөчусү
в) Кыргыздардын башкаруучусу
г) Алтайлык кыргыздардын башкаруучусу
д) Кытайлардын башкаруучусу

1. Кыргыздардын биринчи курултайы качан болгон?
   а) 1840ж б) 1850 в) 1860 г) 1870 д) 1880
2. Түрк каганатынан кийин кыргыздарды ким басып алган?

а) Монголдор
б) кокон хандыгы
в) уйгур хандыгы
г) кытай империясы
д) калмактар

17. Бишкек чеби качан негизделген?

а) 1825 б) 1824 в) 1877 г) 1899 д) 1875

18. Кара-Кыргыз автономиялуу облусунун аткаруу комитетинин биринчи төрөгасы ким болгон?

а) Э.Арабаев
б) Ж.Абдырахманов
в) А.Орозбеков
г) И.Токбаев
д) О.Алиев

19. Кыргызстанда алгачкы жогорку окуу жайы качан ачылган?

а) 1932ж б) 1933ж в) 1934ж г) 1935ж д) 1936ж

20. Кыргыз искусствосунун жана адабиятынын Москвадагы биринчи декадасы кайсы жылы өткен?

а) 1939ж б) 1938ж в) 1940ж г) 1941ж д) 1942ж

21. И.В.Панфилов ким болгон?

а) Колхоздук кыймылдын уюштуруучусу
б) улуттук баатыр
в) республиканын аскер комиссары
г) 316 аткычтар дивизиясынын командири
д) аскер башчы

22. Кыргыз республикасынын коституциясы качан кабыл алынган?

а) 1997ж б) 1995ж в) 1993ж г) 1999ж д) 2003ж

23. Кыргыз республикасынын туңгуч президенти ким?

а) А.Акаев
б) Т.Усубалиев
в) А.Масалиев
г) И.Раззаков
д) Ч.Айтматов

24. Кыргыз-казак аскердик бирикмеси (союзу)кайсы жылдары болгон?

а)1510-1515 б)1515-1520 5 в) 1518-1523
г) 1520-1522 д) 1524-1550.

25. Жунгар хандыгынын Орто Азияга жана Кыргыздарга каршы биринчи жортуулунуи жылы кайсы?

а) 1640ж б) 1643ж в) 1645ж г) 1647ж д)1650

26. Х1Ү-ХҮН1 кылымдарда кыргыз урууларында жогорку бийлик кимге таандык болгон?

а) бийге б) улук бийге в) жогорку бийге

г) баатырга д) байга

27. Сарыбагыш уруусунан Орусияга алгачкы элчилерди атагыла?

а) Абдрахман Кучаков
б) Абдрахман Афтобачи жана Сейиткул
в) Маткул жана Шамбет
г) Төкөлдөш жана Бишкек
д) Боронбай жана Балбай

28. XVIII к Орусияга алгачкы элчилерди жөнөткөн Сарыбагыш уруусунун башчысын атагыла?

а) Тынай бий
б) Маматкул бий
в) Жантай
г) Атаке бий
д) Ормон хан

29. Орусияга каратылгандан кийин Кыргызстан кайсы административдик аймактын курамына кирген?

а) Сибирь генерал-губернаторунун курамына
б) Закаспий генерал-губернаторлу1"уна
в) Омск генерал-губернаторлугуна
г) Туркестан генерал-губернаторлугуна
д) Оренбург генерал-губернаторунун курамында

30. XIX кылымдын 11-чи жарымында кыргыз калкынын негизги чарбачылыгы?

а) жоокерчилик
б) жер айдоо
в) аңчылык
г) малчылык
д)соода.

31 Пишпек качан шаар статусун алган?

а) 1870ж б) 1875ж *в)* 1878ж г) 1880ж д) 1883ж

32. Анжиян көтөрүлүшү качан болгон?

а) 1891ж б) 1893ж в) 1894ж г) 1869ж д) 1898ж.

33. 1916-жылдагы үркүндө кыргыздар кайсы жерде түзүлгөн?

а) Афганистан
б) Кытай
в) Туркия
г) Орусия
д) Монголия

34. Кыргызстандагы алгачкы кеңештер (советтер) кайсы жерде түзүлгөн?

а) Ош жана Жалал-Абадда
б) Таласта
в) Кызыл-Кыя жана Сүлүктүде
г) Караколдо жана Чоппон-Атада
д) Нарын жана Токмокто

35. Кыргызстанда Кеңеш (Совет) бийлиги кайсы жерде биринчи орногон?

а) Чаткалда
б) Кетмен-Төбөдө
в) Таласта
г) Сүлүктүдө

д) Баткенде

36. Саламат-Булак тарыхый комплекси алгачкы жамаатык коомдун кайсы дооруна таандык?

а) алгачкы палеолит б) ортоңку палеолит
в) кеч палеолит г) неолит
д) мезолит дооруна

37. Сак уруулар бирикмесинин башкаруучусун атагыла?

а) хан б) падыша в) князь г) принц д) император

38. Усундар мамлекетинин борбору Чигу шаары кайсы жерде жайгашкан?

а) Чүй өрөөнүндө
б) Таласта
в) Ысык-Көлде
г) Борбордук Тянь-Шанда
д) Чыгыш Туркестанда

39. Давань мамлекети кайсы жерде жайгашкан?

а) Борбордук Азияда
б) Түштүк Сибирде
в) Фергана өрөөнүндө
г) Алайда
д) Монголияда

40. Кыргызстандын территориясында качан ислам дини мамлекеттик дин болгон?

а) 960ж б)980ж в) 990ж г) ЮООж д) 1010ж

41. Караханийлер каганатынын башында ким турган?

а) халиф б) эмир в) манап г) улуу каган д) император

42.Түрк тилиндеги "Кутадгу билиг" поэмасынын авторун атагыла?

а) Жусуп Баласагын
б) Махмуд Кашкари
в) Бабур
г) Улукбек
д) Аль Фараби

43. IX кылымдын кайсы жазма эстелигинде алгач "Манас" эпосу эскерилет?

а) Бабур-Намэ
б) Нафахат-Ул-унс
в) Фархад и Ширин
г) Тарих и Рашиди
д) Маджму ат Таварих

44. XIX кылымдын биринчи жарымында кыргыздардын туткан дини.

а) христиан дини
б) ислам
в) буддизм
г) шаманизм
д) манихейство

45. XIX кылымдын биринчи жарымындагы Кыргызстандагы мектептерди жана окуу жайларын атагыла?

а) Шабдандын мектеби
б) медресе
в) орус-тузем мектептери
г) айыл-чарба мектептери

д) гимназиялар

46. Кененсары Касымовго каршы кыргыздардын күрөшүн ким жетектеген?

а) Алымбек датка
б) Шералы хан
в) Боронбай
г) Ажыбек датка
д) Ормон хан

47. Кененсары менен кыргыздардын негизги салгылашы кайсы жерде болгон?

а) Ала-Арча сарайында
б) Талас дарыясында
в) мыкандын боюнда
г) Боом капчыгайында
д) Ысык-Көлдүн жээгинде

48. Нарындык кыргыздар кайсы жылы орус букаралыгына отуу отунучу менен кайрылган?

а) 1860ж б) 1864ж в) 1865ж г) 1867ж д) 1868ж

49. XIX кылымдын ортосунда кайсы мамлекет Орусия менен Орто Азиядагы устөмдүк үчүн тең тайлашкан?

а) США б) Испания
в) Франция г) Англия

50. Түндук Кыргызстан Орусияга толугу менен кайсы жылы каратылган?

а)1861-1865 б)1862-1866 в) 1863-1868 г) 1859-1864 д) 1873-1877

51. Алымбек-датка Кокон хандыгында кайсы мансапты ээлеген?

а) Кокондун ханы
б) биринчи вазир
в) амир-ляшкер
г) Намангандын акими
д) Букаранын эмири

52. 1862-жылдагы Чүйлүк кыргыздардын Коконго каршы көтөрулүштү ким жетектеген?

а) Медет датка
б) Бургө баатыр
в) Жангарач
г) Байтик баатыр
д) Жантай

53. Курманжан-датканын жашаган жылдары?

а) 1809-1910
б) 1810-1909
в) 1811-1907
г) 1811-1906
д) 1811-1907

54. Түштүк Кыргызстанда Кокон хандыгына каршы ири көтөрүлүш качан болгон?

а) 1870-1871
б) 1872-1873
в) 1873-1876
г) 1877-1879
д) 1878-1880

55. Түштүк Кыргызстанда Кокон хандыгына каршы ири көтерулүштү ким жетектеген?

а) Исхак Хасан уулу Пулат хан
б) Сеймтаул
в) Кубат бий
г) Суранчы
д) Мала-хан

56. Анжиян көтөрүлүшүн ким жетектеген?

а) Момун Мерген
б) Мадали Эшен
в) Алымкул Аталык
г) Полот Хаи
д) Магзим Ходжа

57. Анжиян көтөрүлүшүнө катышкан жана Сибирге сүргүнгө айдалган кыргыз акын-демократты атагыла?

а) Токтогул Сатылганов
б) Тоголок Молдо
в) Алымкул Аталык
г) Исак Шайбеков
д) Жеңижок

58. Басмачылардын күрөшүнүн негизги максаты эмне болгон?

а) Совет бийлиги үчүн
б) Совет бийлигине каршы
в) чет өлкөлүк интервенцияга каршы
г) ак гвардиячыларга каршы
д) диндик кысымдарга каршы

59.1921-22жж. Кыргызстандын кайсы аймактарында жер-суу реформасы жүргүзүлгөн?

а) Бүт аймактарында
б) орус дыйкандары жашаган аймактарда
в) Фергана өреенүндө
г) Суусамыр өрөенунде
д) Борбордук Тянь-Шань аймагында

1. Кара-Кыргыз автономиялуу обпусунун түзүлген жылы кайсы?
   а) 1920 б) 1921 в) 1922 г) 1923 д) 1924
2. Дуйшенкул Шопоков ким болгон?

а) Темир ширетүүчү
б) атактуу шахтёр
в) айыл -чарба алдынкысы
г) Баатыр-панфиловчу
д) аскер башчы

62. Кыргызстанда 70 жылдарда курулган коңшу республикалар үчүн мааниси чоң ГЭС кайсы ?

а) Токтогул ГЭС б) Таш-Көмүр ГЭС
в) Камбар-Ата ГЭС г) Ат-Башы ГЭС
д) Үч-Коргон ГЭС

63. Т.Усубалиев кайсы кызматты ээлеген?

а) райкомдун катчысы
б) обкомдун катчысы
в) Кыргызстан БКнын биринчи катчысы
г) Кыргыз ССРининЖогорку Советинин Президиумунун Председатели
д) БКнын кадрлар боюнча катчысы

64.Т.Кулатов кайсы кызматты ээлеген?

а) облисполкомдун терагасы
б) Кыргыз ССР Илимдер Академиясынын президенти
в) республиканын премьер-министри
г) Кыргыз ССРинин Жогорку Советинин Президиумунун Председатели
д) республиканын президенти

65. "Кыргыз республикасынын Баатыры" наамын алган "Эл куту", "Манас", "Революциянын каармандарына" тарыхый эстеликтеринин автору ким?
а) О.М.Майнулова б) Д.А.Ильина
в) С.Айтиев г) Т.Садыков
д) А.Игнатьев

66. "Манас" эпосунун 1000-жылдык маарекеси качан болгон?
а) октябрь 1994 б) август 1995 в) июнь 1994
г) май 1995 д) октябрь 1995

67. Эң биринчи соода байланыш , улуу жибек жолу б.з.ч. канчанчы кылымдан кайсы кылымга чейин жашаган?
а) б.з.ч.П к- б.з.Х чейин
б) б.з.ч.У к -б.з.Х! чейин
в) б.з.ч.И-1 кк - б.з,X\/-X\/1 кк чейин
г) б.з.ч. III к - б.з. XV к чейин
д) IX к- XIII к чейин

68. Канчанчы жылы Темучин монгол феодалдарынын чоң курултайында мамлекеттик империя деп, өзүнө Чынгыз хан титулун алат?
а) 1208ж б) 1209ж в) 1205ж г) 1206ж д) 1277ж

69. 1269-жылы Угедей жана Чагатай улустарынын курултайында кайсы мамлекет түзүлгөн?
а) Монголистан
б) Хайду мамлекети
в) Цинь империясы
г) Даван мамлекети
д) Кыргыз мамлекети

70. Монголистандын биринчи ханы ким болгон?
а) Табгач хан
б) Амир Темир
в) Чынгыз хан
г) Туглук Тимур
д) Барсбек

71.Жунгар хандыгы канчанчы жылы түзүлгөн?
а) 1625ж б) 1635ж в) 1864ж г) 1725ж д) 1729ж

72.Самарканддагы абсерваторияны ким курган?
а) Амир Темир
б) Улукбек
в) Шахрух бий
г) Туглук Тмиур
д) Илияз-кожо

73. Кыргызурууларынын "оң" жана "сол" канаттарын биринчи болуп бириктирген ким?
а) Мухаммед кыргыз
б) Барсбек
в) Карахан
г) Байтик
д) Чынгыз хан

74.\/1!кылымда Эне Сайдагы кыргыз кагандыгынын башкаруучусу ким болгон?

а) Барсбек б) Капаган в) Ормон хан г) Тайлак баатыр д) Истеми

75. Граждандык согуш качан болгон?

а) 1918ж б) 1922ж в) 1917ж г) 1916ж д) 1915ж

76. Тундук Кыргызстанда жер-суу реформасы канчанчы жылдары жүргүзүлгөн?

а) 1931-1925Ж б) 1921-1922ж в) 1835-1892ж г) 1936-1942ж д) 1937-1938ж

77. Кыргыздардын ойчулу, сынчы-акыны ким болгон?

а) Т.Сатылганов
б) Т.Молдо
в) Толубай
г) Тыныбек
д) Барпы

78. "Тар заман" "Акыр замандын" автору ким?

а) Толубай
б) Арстанбек
в) Калыгул
г) Токтогул
д) Т.Молдо

79. Караханийлер мамлекети качан түзүлгөн?

а) 960ж б) 942ж в) 1072ж г) 1503ж д) 1320ж

80. Алайлык кыргыздар Орусиянын карамагына кайсыл жылы кирген?

а) 1851 6)1605 в) 1831 г) 1876 д) 1877

81. Кокон хандыгына каршы антиколониялык мүнөздөгү көтөрүлүштүн жетекчилеринин бири?

а) Болот хан
б) Ормон хан
в) Шабдан
г) Ажыбек
д) Курманжан

82. Туркестан фронтун уюштурган башкы командачы?

а) Врангель
б) Юденич
в) Чапаев
г) М.В.Фрунезе
д) Ажыбек батыр

83. "Ак туз" шахтасы каякта жайгашкан?

а) Кочкордо б) Жумгалда в) Нарында
г) Тогуз Тородо д) Сүлүктүдө

3. Репрессиянын күчөгөн мезгили кайсы жылга туура келет?

а) 1937 6)1932 в) 1936 г) 1939 д) 1940

4. Кыргыз эстрадасына негиз салган ким?

а) А.Сапаралиев
б) И.Кожомжаров
в) Ю.Бобков
г) А.Чикеев
д) Ж.Кайыпов

86. Кокон хандыгы качан түзүлгөн?

а) 1821 б) 1709 в) 1765 г) 1564 д) 1555

87. Кокон хандыгына каршы Түштүк Кыргызстанда ири кетөрүлүш качан болгон?

а) 1870-1871 б) 1872-1873 в) 1873-1876

г) 1877-1879 д)1878-1880

88. Кокон хандыгына каршы Түштүк Кыргызстандагы кетерүлүштүн жетекчисин атагыла

а) Исхак Хасан уулу (Болотхан)

б) Сейиткул

в) Кубат бий

г) Сураны

д) Мала-хан

89.Исхак (Пулат) жетекчилик кылган антиколониялык курош эмне болуп аяктады?

а) Кыргызстандагы колониялык саясат токтотулду

б) женилип калышты

в) Көтөрүлүштүн жетекчилери Кокон хандыгынын карамагына роп кетишти

г) Бул күрөш бүткүл Кыргызстандын аймагына тарады

д) Көтөрүлүштүн жетекчилери Россиянын карамагына ооп кетишти

90. Абдылдабек деген инсан кимболгон?

а) ири мал остуруучу

б) ири жер ээлөөчү

в) Кокон ханынын уулу

г) Букара эмиринин уулу

д) Курманжан датканын уулу

91. Алай кыргыздары Россиянын курамына кайсы жылы караган?

а) 1876 б) 1874 в) 1875 г) 1873 д) 1877

92.Кокон хандыгы кайсы жылы жоюлган?

а) 1865 б) 1868 в) 1873 г) 1875 д) 1876

93. М.Скобелев башкарган орус аскерлери Алайды качан каратышкан?

а) 1864 б) 1868 в) 1873 г) 1875 д) 1876

94. Ш.Рысмендеев деген ким?

а) манасчы б) композитор в) мамлекеттик ишмер

г) акын д) скульптор

д) тоолук кыргыздар.

95. "Переселенецтер" деген кимдер?

а) көчүп келген орус дыйкандары

б) кытайдан кайра көчүп келгендер

в) жалданган дыйкандар

г) жакыр дыйкандар

96. Бишкекте алгачкы кайсы чет өлкө элчилигин ачты?

а) АКШ б) Индия в) Кытай г) Япония д) Германия

97. Кыргыз республикасы качан БУУга (Бириккен Улуттар Уюму) мүче болгон?

а) 1992 6)2002 в) 1994 г) 1995 д) 2000

98. Кыргыз республикасынын конституциясы качан кабыл алынган?

а) 1997 6)1995 в) 1993 г) 1999 д) 2003

99. Административдик - командалык башкаруу системасы кимге таандык?

а) Ленинге б) Сталинге в) Хруй евге

г) Черненкого д) Горбачевго

100. Алгачкы кыргыз газетасы "Эркин Тоо" кайсы жылы чыккан?

а) 1920 б) 1921 в) 1922 г) 1923 д) 1924

101. Кыргыз мамлекетүүлүгүнүн 2200 жылдыгы кайсы жылы белгиленген?

а)?003 б)1999 в) 2001 г) 2002 д) 1998

102. Кыргыз республикасынын гимнинин сездөрүн кимдер жазган?

а) Б.Сарногоев, С.Эралиев
б) С.Жусуев, А.Белеков
в) З.Сооронбаева, С.Жусуев
г) Н.Байтемиров, Ж.Саалаев
д) Ж.Садыков, Ш Кулиев

103. Кыргызстандын белгилуү сүретчүсү жана киноактеру ким?

а) А.Боталиев
б) М.Рыскулов
в) С.Чокморов
г) К.Алиев
д) С.Далбаев

104. Кыргыз республикасынын гербинин автору ким?

а) Садыков, Уметов
б) Усубалиев, Кожоаматов
в) Норузбаев, Акылбеков
г) Дубанаев, Абдраев
д) Асанов, Айылчиев

105. Нарын Мамлекеттик Университети качан түзүлгөн?

а) 1996ж 20-сентябрь
б) 1996ж25-август
в) 1996ж22-май
г) 1996ж 1-сентябрь
д) 1996ж 15-сентябрь

106. Кыргызстандын түштүгүндөгү Саймалы-Таштагы эстеликтердин жаралыш мезгилин атагыла?

а)таш доору б)палеолит в) мезолит
г) неолит д) коло доору

107. Чуст маданиятындагы урууларднн негизги чарбасы

а) аңчылык
б) балык уулоо
в) дыйканчылык
г) мал чарбачылыгы
д) ксл енөрчүлүк

108. Гунндардын көчмөн империясы качан түзүлгөн?

а) б.з.ч. У-!Y кк б) б.з.ч. Ш-П кк в) б.з.ч. И-1 кк
г) б.з.ч. I к д) 6.3.1 к

109 Кыргызстандын территориясындагы эң алгачкы уруулук бирикменин аталышы?

а) Усундар б) Наймандар в) Сактар
г) Хуннылар д) Аландар

110. Маодунь деген инсан ким болгон?

а) Хань империясынын императору
б) сактардын падышасы
в) Гундардын ханы
г) Давань мамлекетинин падышасы
д) Энесай кыргыздарынын мамлекетинин башчысы?

111. Сактардын уруулук бирикмесинин башкаруучусун белгилегиле?

а) хан б) падыша в) князь г) принц д) император

1. Сактар персиялыктардын кайсы падышасын жеңип алган?
   а) Дарий б) Камбис в) Полион г) Ксеркс д) Кир
2. Сактардын башкаруучуларынан кимди билесинер?
   а) Моде б) Томирис в) Аттила г) Дарий д) Кир.
3. "Кыргыз" деген этноним кайсы мезгилден бери белгилүү?
   а) 6.3.4.201-ж б) б.з.ч.ЮЗ-ж в) б.з.ч.100-ж

г) 6.3.4.80-ж д) б.з.ч.бО-ж

115. Александр Македонский биздин заманга чейинки кайсы кылымда Кыргызстандын түштүгүнө жортуул уюштурган?

а)УИ б)У! в)Y г) IV д) III

116. 549-жылдагы кайсы тарыхый булактарда биринчи жолу "түрк" этноними кездешет?

а) Индиялыктардын
б) Персиялыктардын
в) Гректердин
г) Кытайлыктардын
д) Монголдордун

117. Батыш түрк кагандыгынын борбору Суяб шаары кайда жайгашкан?

а) Ферганада б) Таласта в) Чүйдө

г) Балкаш көлүнүн жанында д) Арал деңизинин жанында

118. 744-жылы экинчи Түрк кагандыгынын басмылдардын карлуктардын. уйгурлардын бириккен күрешу талкалангандан кийин кандай жаңы мамлекет түзүлгөн?

а) Карлуктардын мамлекети б)басмылдардын мамлекети в) уйгурлардын мамлекети г) кыргыздардын мамлекети

д) самаийлердин мамлекети

119. Талас өрөөнүндөгү арабдар менен кытайлардын чоң тарыхый мааниге ээ болгон салгылашуусу кайсы жылы болгон?

а)610 6)700 в)751 г) 758 д) 765.

120.Түргөш кагандыгынын борбору кайсы шаар болгон?

а) Баласагын б) Кашкар в) Суяб г) Чигу д) Ош

121. Түргөш каганатынын ордуна \ЛНк кайсы мамлект орноду?

а) Караханид мамлекети
б) Түрк каганаты
в) Чагатай мамлекети
г) Кимак мамлекети
д) Карлук каганаты

122. Энесай кыргыздарынын мамлекет башчысынын наамын белгилегиле?

а) ажо. б) хан в) богдыхан г) император д) царь

123. Барс-бек деген тарыхый инсан ким болгон?

а) түрк мамлекетинин каганы
б) "он жебенин эли" мамлекетинин каганы
в) Энесай кыргыздарынын мамлекетининкаганы
г) уйгур мамлекетинин каганы
д) түргөш кагандыгынын каганы

124. Уйгур кагандыгы кайсы жылдары жашаган?

а) 744-840 б) 700-730 в) 850-895 г) 900-950

125. Кайсы окуядан кийин "Кыргыздардын улуу державалык" мезгили орногон?

а) Барс-Бектин бийлигинин тушунда

б) кыргыздар Уйгур мамлекетининборбору Ордо-Балыкты алгандан кийин

в) Талас дарыясынын жанындагы 751-ж салгылаштан кийин

г) Темучин башкы хан деп жарыялангандан кийин

д) кыргыз эли калыптангандан кийин

126. Кыргыздардын Улуу державалык мамлекети кайсы кылымдарда болгон?

а) МЛ/ б) УИЛ/Ш в) Х-Х1 г) 1Х-Х д) Х1-ХН

а) Түрк каганаты

б) Алтын ордо

в) Түргөш каганаты

г) Караханий мамлекети

д) Кыпчак мамлекети

128. Караханийлер мамлекетинин башчысынын титулу кандай аталган?

а) халиф б) эмир в) манап

г) улуу каган д) император

129. Кайсы жылы ислам Кыргызстандын аймагында мамлекеттик дин болуп калган?

а)960 6)980 в)990 г) 1000 д) 1010

130. Караханийлер мамлекети качан Батыш жана Чыгыш кагандыктарга бөлүнгөн?

а) 1018 6)1030 в) 1050 г) 1060 д)1070

131. Саманийпер династиясын талкалаган Караханийлердин Бухарага жасаган экинчи жортуулу кайсы жылы болгон?

а)880 6)885 в) 996 г) 990 д) 999

134. Караханид каганатынын борбор шаарын белгилегипе.

а) Ош б) Тараз в) Отар

г) Бухара д) Баласагын

136. Караханид мамлекети кимдер тарабынын талкаланган?

а) Саманиддер б) уйгурлар в) манчжурлар

г) кидандар д) монголдор

137. Караханид мамлекетинде мамлекеттик жерлер кандайча аталган?

а) икта б) дивани в) султандын (хакандын) жерлери

г) Вакуфные д) жеке менчик жерлер

138. Х-ХИ кылымдагы Кыргызстандын аймагындагы мамлекет кайсы?

а) Түргөш кагандыгы б) Карлук кагандыгы

в) Уйгур кагандыгы г) Караханид кагандыгы

д) Монгол кагандыгы

139. Кара-кытайлар мамлекети кайсы жылдары жашаган?

а)1008-1040 б) 1010-1030 в) 1050-1110 г) 1060-1120

д) 1137-1210

140. Кара-кытайлардын мамлекет башчысынын наамын белгилегиле

а) Гурхан б) Хан в) Бограхан г) Князь д) Каган

141. Кара-кытайлар Хорезмди кайсы жылы басып алган?

а)1130 6)1148 в)1158 г)1168 д) 1170

142. Энесай кыргыздарынын монголдорго каршы көтерүлүшү кайсы жылы болгон?

а) 1212 б} 1215 в) 1218 г) 1220 д) 1222

145. Наймандар Чыгыш Туркестан жана Жети-Суугa көчүп келгенче кайсы жерде жашаган?

а) Энесайда
б) Алтайда
в) Ферганада
г) Иртыш дарыясынын аймагында
д) Улуу Кытай сепилинин аймагында

146. Алтын Ордо ким тарабынан түзүлгөн?

а) Чагатай б) Жучу в) Батый г) Угедей д) Тули

147. Чыңгыз хан женип алган тарриторияларда кайсы мамлекет түзүлген?

а) Алтын Ордо б) Көк Ордо
в) Ак Ордо г) Жучинин улусу
д) Монгол империясы.

148. Хайду мамлекети кайсы жылы түзүлгөн?

а) 1220 б)1255 в) 1260 г) 1269 д) 1270

149. Монголистан мамлекети качан пайда болгон жана анын биринчи падышасы ким?

а) 1348-ж,Туглук -Тимур
б) 1370-ж Темирлан
в) 1396-жЕдиге
г) 1428-ж Улукбек
д) 1361-ж Чынгызхан

150. Тимур (Тимурлан) деген тарыхый инсан ким болгон?

а) Тимуриддер мамлекетин негиздеген
б) керүнүктүү илимпоз
в) ири жер ээси
г) Чыңгыз хандын небереси
д) Караханид мамлекетин негиздөөчүсү

151. Тимуриддер мамлекетинин борборун белгилегиле.

а) Тараз б) Бухара в) Самарканд г) Суяб д) Баласагын

152. Тимур кайсы жылы Кыргызстанды толук караткан?

а) 1360 б)1383 в) 1390 г) 1393 д) 1397

153. Кыргыз урууларын чегинүүгө мажбурлаган Тимурландын небереси атактуу Улукбектин Түндүк Кыргызстанда, Таластан Ысык-Келгө чейин жасаган жортуулу кайсы жылы болгон?

а) 1420 б) 1425 в) 1430 г) 1433 д)1435

154. Тимурдун (Темирландын) бийлик жүргүзгөн жылдарын белгилегиле

а)1300-1320 б)1320-1340 в) 1349-1350
г) 1351-1365 д) 1370-1405

155. Кыргыз эли качан калыптанган?

а) X!Ук б) XV к аягы -XVI в) XV к
г) XVII к аягы д) XVIII к

156. Кыргыздардын "оң канат" уруу бирикмелеринин тегин белгилегиле.

а) Ак уул б) Куу уул в) Тагай бий г) Суранчы д) Ажы бий

157.Тарыхый эмгек "Маджму ат-Таварихтин" авторун белгилегиле

а) Сейф ад-Дин Аксыкенди
б) Захреддин Бабур

в) Джами

г) Алишер Навои

д) Бируни

158.Туркестандагы калмак баскынчыларына каршы кыймылдын жетекчиси ким?

а) Мухаммежд Садык б) Акмат бий

в) Юсуф Ходжа г) Хосан Ходжа

д) Севан Рабдан

1. Кыргыз-казак согуштук биримдиги 'качан түзүлгөн?
   а)1510-1515 б)1515-1520 в) 1518-1523 г) 1520-1522
   д) 1524-1550
2. Жунгар хандыгы кайсы жылы түзүлген?
   а) 1615 б) 1620 в) 1630 г) 1635 д) 1640

161. Жунгар хандыгынын Орто Азияга жана кыргыздарга биринчи жортуулу кайсы жылы болгон?

з)16406)1643 в) 1645 г) 1647 д) 1650

162. Жунгар хандыгы Цинь империясы тарабынан качан талкаланган?

а)1746-1747 б)1722-1723 в) 1757-1758

г) 1760-1761 д) 1762-1763

163. "Улуу могол империясынын" негиздөөчүсү?

а) Чынгыз хан б) Угедей

в) Ормон хан г) Захредин Бабур

д) Темирлан

166. Көчмөн кыргыздардын негизги байлыгы эмне болгон?

а) жер б) жайыт в) малдары г) кендер д) зергер буюмдар

167. Кокон хандыгы Чүй өрөөнун кайсы жылы басып алган

а) 1825 б) 1827 в) 1830 г) 1825 д} 1831

168. Кокон хандыгынынтушунда кыргыздардын жерлери кандай административдик-аймактык струюурага кирген?

а) Вилает б) Болуштук в) уезд г) область д) район

169. Х!Хкылымдын жеке менчикке берилген жер аянты эмне деп аталган?

а) манап б) бий в) казий г) эшен д) бек

170. Кокон хандыгына жеке менчикке берилген жер аянты эмне деп аталган?

а) арендалык жер

б) коомдук жер

в) диндик мекемеге тиешелүү жер

г) мильк

Д) УРУУлук жер

171.Тайлак -Баатыр деген ким болгон?

а) Нарындагы кокондук эзүүгө каршы көтөрүлүштүн жетекчиси

б) кокон хандыгынын аймакты башкаруучусу

в) Таластык кыргыздардын жетекчиси

г) Бугу уруусунун башчысы

д) феодал жер ээлөөчүсү

172. Чынгыз хан Орто Азияны качан басып алган?

а)1219 б)1239 в) 1216 г) 1217 д) 1217

173. Кокон хандыгына каршы Алай жана Ош кыргыздарынын көтерүлүшү кайсы жылы болгон?

а)1841 б) 1842 в) 1843 г) 1844 д) 1845

174. XIX кылымда Чыгыш Туркестандагы элдердин боштондук кыймылын активдүү колдогон кыргыз баатырын белгилегиле?

а) Алымбек датка

б) Байтик баатыр

в) Тайлак баатыр

г) Шабдан баатыр

д) Балбай баатыр

175. Рамазан же (рамадан)- бул:

а) мусулман календарынын тогузунчу айы

б) ыйык жер

в) мусулмандар сыйынуучу жай

г) мечит

д) диний мекеме

176. Моголистандын биринчи ханы ким болгон?

а) Табгач хан б) Чынгыз хан

в) Амир темир г) Тугулук Тимур

д) Барс Бек

177. Хайду мамлекети кайда түзүлгөн?

а) Нарында б) Чүйдө в) Таласта

г) Караколдо д) Бишкекте

178. Кыргыз элинин колониялык эзүүгө каршы улуттук боштондук күрөшү кайсы жылы болгон?

а) 1995 б)1916 в) 1918 г) 1919 д) 1912

179. "Советтик кыргызстандын кызы" деген картинанын автору ким?

а) Чуйков б) Алиев в) Чокморов

г) Айтиев д) С.Акылбеков

180. Улуу Ата-Мекендик согуш жылдарында Кыргызстандык канча жоокер СССРдин Баатыры деген наамын алган?

а)75 б)73 в)76 г) 90 д) 89

181. Кайра куруу саясаты качан болгон?

а)1985-1991 б)1980-1985 в) 1991-1995

г) 1998-1999 д) 1997-2000

182. Кыргызстанда канча партия бар?

а)45 б) 10 в) 12 г) 65 д) 42

183. БУУнун чечими менен Кыргызстанда 2002-жыл кандай аталган?

а) "Билим жылы" б) "Тоо жылы "

в) "Аялдар жылы" г) "Карылар жыпы"

д) "Жаштар жылы"

184. XIX кылымдын 50-60 жылдарындагы белгилүү манасчы ким?

а) С. Айтбаев

б) С. Каралаев

в) У. Мамбеталиев

г) Ж. Мамай

д) Тыныбек

211. Кыргыз ССРи качан түзүлгөн? а) 1924 б)1936 в) 1925 г) 1991 д) 1990

212.СССРдин эки жолку Баатыры деген наамцы алган кыргызстандык жоокер?

а) Ч.Тулебердиев б) Т.Бегелдинов в) И.Панфилов

г) Д.Шопоков д) Д.Асанов

213. Кыргыз Автоном Облусунун Аткруу Комитетинин биринчи төрагасы ким болгон?

а) Ж.Абдрахманов б) Т.Айтматов в) А.Орозбеков
г) Б.Исакеев д) А.Сыдыков

214. Кыргыз ССР мамлекеттик суверенитети жөнүнде Декларациясы качан кабыл алынган?
а) 1991 б) 1990 в) 1989 г) 1992 д) 1988.

215.КПССтин XX съезди качан өткөн?
а) 1990 б) 1953 в) 1958 г) 1980 д) 1956

1. Нарындык кыргыздар качан Россиянын курамына кирген
   а) 1863 б) 1865 в) 1867 г) 1864 д) 1888
2. Кыргыздардын бүткүл дүйнөлүк 1 курултайы качан өткен?
   а) 1994 б)1992 в) 1867 г) 2003 д) 2001
3. Кыргыз Тоолуу облусун түзүү аракети кайсы жылы болгон?
   а) 1924 б)1921 в) 1922 г) 1919 д) 1926
4. КР мамлекеттик Гимни качан бекитилген?
   а) 1991 б) 1992 в) 1993 г) 1994 д) 1995

220. "Манас" эпосунунан алгачкы ирет үзүндү жазып алган окумуштуу ким болгон?
а) В.Радлов б) В.Бартольд в) Н.Пржевальский
г) Ч.Валиханов д) М.Фрунзе

221. Орус падышачылыгынын дворян наамын, аскер старшинасы чинин алган ким?
а) Байтик б)Жангарач в) Балбай г) Шабдан д) Ормон

3. Кыргыз улуттук университети качан ачылган?
   а) 1932 б) 1937 в) 1922 г) 1925 д) 2002
4. КР мамлекетик Герби качан кабыл алынган?
   а) 1992 б) 1993 в) 1994 г) 1991 д) 1989
5. Кыргыз АССРинин Конституциясы качан кабыл алынган?
   а) 1929 б) 1924 в) 1925 г) 1926 д) 1936

225. Кыргыз жазуучуларынын алгач СССРдин мамлекеттик сыйлыгын ким алган?
а) Ч.Айтматов б) Т.Сыдыкбеков в) А.Токомбаев
г) К.Акиев д) Ж.Боконбаев

226. Кыргыздардын бүткүл дүйнөлүк экинчи курултайы качан өткен?
а)1995 б)2003 в) 2000 г) 2002 д) 1998

227. Кыргыз мамлекетинин биринчи космонавты ким болгон?
а) А.Масалиев б) Ю.Гагарин в) Н.Исанов
г) Т.Таранчиев д) С.Шарипов

228. Кыргыз Республикасынын екмөт башчысы ким?
а) А.Акаев б) Н.Танаев в) Т.Усубалиев
г) А.Масалиев д) О.Текебаев

229. Кыргызстандын территориясы Чынгыз хандын кайсы баласынын улусуна туура келген?
а) Угедейдин б) Чагатайдын в) Жуучунун
г) Хайдунун д) Тулуйдун

230. Мусулман календары боюнча ишсиз күн кайсы?
а) ишемби б) жекшемби в) жума
г) шаршемби д) бейшемби

231. Кыргыз республикасынын куралдуу күчтөрүнүн башкы командачысы болуп саналат:
а) коргоо министри б) мамлекет башчысы
в) юстиция министри г) өкмөт башчысы
д) отрядцын командири

232. Белгилүү "Улан", "Уркуя" кинофильмдерин койгон режиссёр?

а) Б.Шамшиев б) Г.Базаров
в) М.Убыкеев г) Т.Океев
д) В.Немоляева

233. 1944-жылы жарык көргөн кыргыз -орус сөздүгүнүн автору ким?

а) И. Скрябин б) К.Юдахин
в) Х.Карасаев г) М.Элебаев
д) К.Маликов

«Кыргызстандын тарыхы» сабагы боюнча экзамендин суроолору

1. Кыргызстандагы таш жана коло доору.
2. Кыргыз элинин калыптанышы (ощ канат, сол канат, ичкилик).
3. Енисей кыргыздарынын социалдык-экономикалык турмушу.
4. Мухаммед Кыргыздын (Тагай бийдин) кыргыздарды бириктириши.
5. Кыргыз Совет адабияты менен искусствонун өнүгүшү.
6. Алп Сол, Осмонаалы Сыдыков.
7. Кыргыз мамлекеттүүлүгүнө 2200 жыл.
8. Калыгул Бай уулу, Ибраимов Султан.
9. Түрк кагандыгы.
10. Кыргызстан Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында.
11. Эрен Улук, Усубалиев Турдакун.
12. Моголстан мамлекети.
13. Эл аралык терроризмдин таасири. Мамлекеттик чек араны чыщдоо.
14. Орозбеков Абдыкадыр, Сыдыкбеков Түгөлбай.
15. Кыргызстан монгол империясынын доорунда.
16. Падышачылыктын колониялык саясаты.
17. Мадали Эшен, Ырысмендеев Шапак.
18. Кыргызстандын орто кылымдардан калган архитектуралык эстеликтери.
19. Тайлак баатыр, Исакеев Баялы.
20. Кыргызстан граждандык согуш мезгилинде (1918-1920).
21. Кучаков Абдрахман, Юнусалиев Болот.
22. Кыргызстандын Х1Х к. ортосуна чейинки маданияты.
23. Кыргызстан волюнтаристтик реформалардын мезгилинде (1953-1964 жж.)
24. «Манас» эпосу Кыргызстан тарыхынын көөнөргүс булагы
25. Кыргызстандагы жер-суу реформалары (1920-1928 жж.)
26. Жусуп Баласагын жана анын «Кут алчу билим» чыгармасы.
27. Кыргыз Республикасында 1991-2006 - ж.ж. социалдык проблемалар жана алардын чечилиши.
28. Ормон хан, Чынгыз Айтматов.
29. Кыргызстандагы илимий изилдөөлөрдүн башталышы. Н.Бичурин, Ч.Валиханов, П.Семенов-Тянь-Шанский, Н.Пржевальский, В.Бартольд, Н.Аристов, Б.Радлов.
30. Анжиян көтөрүлүшү.(1898-ж)
31. Ажыбек баатыр, Саякбай Каралаев.
32. Байыркы кыргыздар жана алардын хуннулардын империясына кириши.
33. 2005-жылдагы 24-март окуясы.
34. Жайыл баатыр, Гапар Айтиев.
35. Караханийлер мамлекети.
36. Алыскы жана жакынкы чет өлкөлөрдөгү кыргыздар.
37. Манап бий, Ишенаалы Арабаев.

38. Сактар дүйнөлүк тарыхта.
39. Түндүк Кыргызстандын Россияга каратылышы.
40. Осмонбеков Арстанаалы, Абдрахманов Жусуп.
41. Кыргызстандагы саясий кыргыз-орус мамилелери. (XVIII к. экинчи жарымы XIX к. ортосу)
42. Орто Азияны улуттук мамлекеттүүлүктөргө бөлүү. Кара Кыргыз автономиялуу областынын түзүлүшү.
43. Атаке баатыр, Искак Раззаков.
44. Түргөш кагандыгы.(704-766 жж)
45. Эгемендүү Кыргыз республикасынын агрардык саясаты.
46. Т. Жукеев (Пудовкин), И.В.Панфилов.
47. Кыргызстандагы коло доору. Ош тургун жайы.
48. Кыргызстандагы тоталитардык режимдин күчөшү. Массалык жазалоолор.
49. Сатук Буура Карахан, К. Юдахин.
50. Кыргыз-казак чабыштары (XVIII к. ортосу XIX к. ортосуна чейин).
51. Эгемендүү Кыргыз республикасынын тышкы саясаты жана эл аралык байланыштары.
52. Алымбек датка, Сүймөнкул Чокморов.
53. Карлуктардын мамлекети.
54. Эгемендүү кыргыздардын саясий партиялары, коомдук уюмдары .
55. Курманжан датка, Токомбаев Аалы.
56. 1873-1876-жж. Түштүк Кыргызстандагы элдик көтөрүлүш.
57. Улуу жещишке Кыргызстандын өнөр жайынын кошкон салымы (1941-1945жж.).
58. Тайлак баатыр, Турдакун Усубалиев.
59. Россиянын Түштүк Кыргызстанды каратып алышы.
60. Ош коогалащы (1990ж.)
61. Жайыл баатыр, Мамбетов Болот.
62. Бүргө баатыр, Чолпонбай Түлебердиев.
63. Кыргыздардын Жунгарларга каршы күрөшү.
64. Кыргызстан кайра куруу жылдарында (1985-1990жж.)
65. Улуу кыргыз дөөлөтү.
66. 1961-жылдагы улуттук боштондук көтөрүлүш.
67. Полот хан, Көкүм бий.
68. Кокон хандыгынын мезгилиндеги кыргыздардын социалдык-экономикалык абалы.
69. СССРдин тарашы. Эгемендүү Кыргыз Республикасынын жаралышы.
70. Буйлаш уулуАрстанбек, Сабира Күмүшалиева.
71. Кыргыз элинин Кокон хандыгынын эзүүсүнө каршы күрөшү.
72. Кыргызстандагы жащы экономикалык саясат (1921-1924жж.)
73. М.В. Фрунзе, Абдылас Малдыбаев.
74. Енисей кыргыз каганаты.
75. Эгемендүү Кыргыз республикасынын маданий турмушу.
76. Байтик баатыр, Токтогул Сатылганов.
77. Кара кытайлар мамлекети. Наймандар.
78. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик символдору.
79. Бумын каган, Шабдан баатыр.
80. Давань мамлекети.
81. Кыргызстанда Совет бийлигинин орношу.
82. Барсбек каган, Төлөмүш Океев.
83. Социалдык-философиялык ойлордун өнүгүшү. Махмуд Кашгари жана анын түрк элдеринин сөздүгү.
84. Эгемендүү Кыргызстандын социалдык-экономикалык абалы.
85. Кыргыз элинин келип чыгышы жөнүндө окумуштуулардын гипотезалары.
86. Нарында Совет бийлигинин орношу.

87. Солтоноев Белек, Касымбеков Төлөгөн.
88. «Кыргыз» этнониминин алгачкы эскерилиши.
89. 1941-1964-жылдагы Кыргызстандын маданияты.
90. Тыныстанов Касым, Масалиев Апсамат.
91. Асанов Дайыр, Таранчиев Ысмайылбек.
92. Улуу Жибек жолу жана анын тарыхый мааниси.
93. Алгачкы тарыхчылар жана агартуучулар.
94. «+нүккөн социализм» мезгилиндеги өнөр жайдын өнүгүшү (1964-1985-жж.)
95. Жащы экономикалык саясаттын шартындагы өнөр-жай.
96. Кыргыз Республикасынын эл аралык саясый байланыштарынын өсүшү.
97. Толубай сынчы, Осмонов Алыкул.
98. Орто Азиянын улуттук мамлекеттүүлүккө бөлүнүшү.
99. Кыргызстан кайра куруунун жана маалымдуулуктун жылдарында (1985-1991-жж.)
100. Эгемендүү Кыргызстандын экономикалык жана социалдык чөйрөдөгү байланыштары.